

Lisa Luunja vallavolikogu 31.10.2019

määrusele nr 57

LUUNJA VALLA

ARENGUKAVA

2019 - 2027

LUUNJA 2019

Sisukord

EESSÕNA.....	5
1. SISSEJUHATUS	6
1.1. Arengukava koostamise eesmärgid	6
1.2. Arengukava koostamise lähtealused ja põhimõtted.....	6
2. VALLA ÜLDISELOOMUSTUS	7
2.1. Asukoht.....	7
2.2. Ajalooline kujunemine.....	7
2.3. Looduskeskkond.....	8
2.4. Rahvastik, asustus ja keskused.....	9
3. ARENGU EESMÄRGID JA ARENGUVISIOON	10
3.1. Üldised strateegilised eesmärgid.....	10
3.2. Visioon 2022.....	10
3.3. Missioon	10
4. PLANEERIMINE JA EHTUSTEGEVUS	11
4.1. Ülevaade olukorrast	11
4.2. Eesmärgid	12
4.3. Tegevused	12
5. KESKKONNAKAITSE.....	13
5.1. Ülevaade olukorrast	13
5.2. Eesmärgid	14
5.3. Tegevused	14
6. MAJANDUS.....	15
6.1. Energia ja soojamajandus	15
6.1.1. Ülevaade olukorrast	15
6.1.2. Eesmärgid.....	16
6.1.3. Tegevused	16
6.2. Veevarustus ja kanalisatsioon	16
6.2.1. Ülevaade olukorrast	16
6.2.2. Eesmärgid.....	17
6.2.3. Tegevused	17
6.3. Teed ja transport	17

6.3.1.	Ülevaade olukorrast	17
6.3.2.	Eesmärgid.....	18
6.3.3.	Tegevused	18
6.4.	Elamu- ja kommunaalmajandus	19
6.4.1.	Ülevaade olukorrast	19
6.4.2.	Eesmärgid.....	19
6.4.3.	Tegevused	19
6.5.	Haljastus ja heakord	20
6.5.1.	Ülevaade olukorrast	20
6.5.2.	Eesmärgid.....	20
6.5.3.	Tegevused	20
7.	ETTEVÕTLUS	21
7.1.	Ülevaade olukorrast	21
7.2.	Eesmärgid	22
7.3.	Tegevused	22
8.	TURISM JA PUHKEMAJANDUS	23
8.1.	Ülevaade olukorrast	23
8.2.	Eesmärgid	25
8.3.	Tegevused	25
9.	HARIDUS.....	26
9.1.	Ülevaade olukorrast	26
9.2.	Eesmärgid	28
9.3.	Tegevused	29
10.	KULTUUR	29
10.1.	Ülevaade olukorrast	29
10.2.	Eesmärgid	31
10.3.	Tegevused	31
11.	SPORT.....	31
11.1.	Ülevaade olukorrast	31
11.2.	Eesmärgid	33
11.3.	Tegevused	33
12.	NOORSOOTÖÖ.....	33
12.1.	Ülevaade olukorrast	33

12.2.	Eesmärgid	34
12.3.	Tegevused	34
13.	SOTSIAALHOOLEKANNE JA TERVISHOID	35
13.1.	Ülevaade olukorrast	35
13.2.	Eesmärgid	36
13.3.	Tegevused	36
14.	KÜLALIIKUMINE, MITTETULUNDUSSEKTOR, KOHALIK OMAALGATUS	37
14.1.	Ülevaade olukorrast	37
14.2.	Eesmärgid	38
14.3.	Tegevused	38
15.	VALLA JUHTIMINE	39
15.1.	Ülevaade olukorrast	39
15.2.	Eesmärgid	40
15.3.	Tegevused	40
16.	MAINEKUJUNDUS JA SUHTEKORRALDUS	40
16.1.	Ülevaade olukorrast	40
16.2.	Eesmärgid	41
16.3.	Tegevused	41
17.	ARENGUKAVA ELLUVIIMINE	42
17.1.	Rahastamine	42
17.2.	Arengukava täiendamine ja muutmine	42
18.	TEGEVUSKAVA	43
18.1.	Rahastatakse vallaeelarvest	43
18.2.	Rahastatakse eelkõige eelarvevälistest vahenditest vallapoolse kaasfinantseeringu abil, võimalusel vallaeelarvest	44
18.3.	Rahastatakse üksnes eelarveväliste vahendite saamisel, kaasfinantseeritakse vallaeelarvest	45
18.4.	Rahastatakse vallaeelarve välistest vahenditest, ilma valla kaasfinantseeringuta	46
LISA 1.	ELANIKE ARVU DÜNAAMIKA	47
LISA 2.	LUUNJA VALLA RAHVASTIKUPÜRAMIID, 1. JAANUAR 2018	48

EESSÕNA

Luunja valla ning lähipiirkonna jätkuv suhteliselt kiire areng on omavalitsusele suureks, samas ka positiivseks väljakutseks.

Tulenevalt asukohast maakonnakeskuse Tartu vahetus läheduses ja Emajõe kaldal omab Luunja vald märkimisväärseid arengueeldusi, mille realiseerimine on omavalitsuse kätes. Peame kavandama oma arengut eesmärgipäraselt, läbimõeldult ja terviklikult, tagamaks avalike teenuste pidevat kättesaadavust ja kvaliteedi paranemist.

Arengu teadlik ja sihipärane juhtimine eeldab korraliku arengudokumendi olemasolu.

Inimeste kasvav nõudlikkus ja maailmas toimuvad muutused eeldavad kohanemist ka omavalitsuselt, nõudes elanike ootuste täitmist ning üha keerukamate valikute ja otsuste tegemist.

Arengu üheks põhiküsimuseks saab omavalitsuse võime olla piisavalt paindlik, innovaatiline ja koostööaldis erinevate partneritega.

Vastamaks kaasaja nõuetele ning suutmaks rahuldada üha kasvava ja nooreneva elanikkonna ootusi on möödapääsmatu omada selget tulevikuvisioni ning arengut pika aja peale ette planeerida. Samuti on vajalik valla ja piirkonna arengueelduste ning edutegurite maksimaalne ärakasutamine.

Arengukava ei saa kunagi lõplikult valmis, olles pidevas uuenemises ja täienemises. Dünaamiline arengu planeerimine, sihtide seadmine ja tegutsemine kavandatu elluviimisel on eelduseks, et suudame parandada elanike elukvaliteeti, tõsta valla mainet ja tuua piirkonda uusi investeeringuid. Tänapäevaste unistuste homne teostumine on eelkõige meie enda kätes.

Edu soovides

Aare Anderson

vallavanem

1. SISSEJUHATUS

1.1. Arengukava koostamise eesmärgid

Arengukava koostamise eesmärgiks on valla tasakaalustatud arengu tagamine sihipärase planeerimise ja suunamise kaudu ning konkreetsete tegevuste kavandamine arengueesmärkide saavutamiseks.

Valla arengukava on omavalitsuse juhtimise peamine alusdokument, mille eesmärgiks on valla kui terviku arengu kujundamine, võttes aluseks ühiskondliku kokkuleppega määratletud arengueesmäärke ja nende elluviimiseks vajalikke tegevusi.

Arengukava annab ülevaate tegevusvaldkondade hetkeolukorrast ning arenguvajadustest, määratleb edasise arengu põhieesmärgid ja prioriteedid ning loob raamistiku valla arengu stabiilsele ja järjepidevale koordineerimisele.

Valla arengukava on aluseks valdkondlike arengukavade ning valla asutuste arengukavade koostamisele. Samuti on arengukava üheks aluseks investeringuvahendite taotlemisel erinevatest allikatest, rahaliste kohustuste võtmisel vallale, ning iga-aastaste vallaeelarvete koostamisel.

1.2. Arengukava koostamise lähtealused ja põhimõtted

Luunja valla senine arengukava hõlmab aastaid 2018-2022. Arengukavasse on selle aja jooksul sisse viidud vähesel määral täiendusi ja muudatusi.

Arendus- ja planeerimistegevus on pidev protsess, seepärast vajab arengukava regulaarset uuendamist.

Arengukava koostamise üheks lähtealuseks on kohaliku omavalitsuse haldusalas olevate valdkondade praegune olukord ning võimalikud tulevikusuundumused. Iga valdkonna juures on toodud arengueesmärgid.

Tegevuskava sisaldab konkreetseid tegevusi, mis on jaotatud rahastamisallikate põhiselt.

Osad eesmärgid ja tegevused hõlmavad pikemat perioodi, väljudes käesoleva arengukava ajalistest raamidest. Paljud tegevused kujutavad endast pidevat protsessi, mille puhul ei ole võimalik fikseerida lõpptähtaega.

Arengukava projekt vaadatakse valdkondade põhiselt läbi volikogu komisjonide ja volikogu moodustatud ajutise arengukava komisjoni poolt.

Avalikuks aruteluks esitatakse arengukava projekt pärast esimest lugemist volikogus.

Arengukava koostamisel on muuhulgas lähtutud kohaliku omavalitsust puudutavatest seadustest, valla põhimäärusest ning riigi ja maakonna arengut kujundavatest strateegilistest dokumentidest.

Käesoleva arengukava üheks aluspõhimõtteks on muutuste saavutamine eelkõige pakutavate teenuste kvaliteedis. See tähendab muuhulgas ka võimalikult vähete ressursidega maksimaalsete tulemuste saavutamist.

Olulisteks põhimõteteks on ka arengukava elluviidavus, vastavus eelarve rahalistele võimalustele, suunatus valla pikaajalisele, stabiilsele ja tasakaalustatud arengule ning maksimaalne arvestamine erinevate valdkondade ja valla kui terviku arenguvajadustega.

Pidevalt toimuvate tegevuste puhul saab arengukava täitmist hinnata konkreetsete kriteeriumite põhjal konkreetsel ajahetkel.

2. VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

2.1. Asukoht

Luunja valla asukoht on logistiliselt soodne, olles Lõuna-Eesti suurima linna ning maakonnakeskuse Tartu vahetus läheduses. Lõuna poolt piirneb Luunja vald Suure Emajõega - täies ulatuses laevatatava veeteega, mis on oluliseks eelduseks turismi arendamisel.

Teisel pool Emajõge on Luunja valla naabriks Kastre vald, väga lühikese ühispiiriga Kambja vald, ühine piir on ka Tartu linna, Tartu, ja Peipsiääre valdadega.

2.2. Ajalooline kujunemine

Keskajal kujunesid praeguse Luunja valla territooriumil mõisavaldused, millest suurimateks olid Luunja ja Kavastu mõisad, lisaks väiksemad Kabina, Pilka, Põvvatu, Sirgu, Vanamõisa, Veibri mõisad.

Muinasajal oli osa praeguse Luunja valla aladest ajaloolise muinaskihelkonna Jogentagana koosseisus. Hiljem kuulus suur osa nüüdse Luunja valla territooriumist mitme sajandi vältel Tartu-Maarja kihelkonna koosseisu.

Eesti Vabariigi ajal aastatel 1918-1940 toiminud kohalike omavalitsuste süsteem oli põhijoontelt sarnane praegusega, kuid omavalitsuste ülesannete ring ja ressurside maht olid praegusest oluliselt väiksemad ning omavalitsusüksuste piirid ja jaotus erinesid nüüdsetest.

Nõukogude ajal tegutses valla praegusel territooriumil haldusorganina Luunja külanõukogu, majandusüksustena aga rida ühismajandeid, mis aja jooksul liideti kaheks suuremaks majandiks - Luunja sovhoosiks ja Emajõe kolhoosiks.

Luunja tuntusele pandi alus Luunja sovhoosi lõpuaastatel, kui majandusolud paranesid. Tollastes tingimustes hästiarenenud majand rajas heakorrastatud keskasula, kuhu kuulusid osaliselt renoveeritud mõisaaegsed tootmishooned, kultuurikeskus, sotsiaalobjektid. Korrastati mõisaparki, rajati roosiaed. Pandi alus hobuste pidamise ja ratsaspordi traditsioonidele. Lohkvasse ehitati

kasvuhoonete kompleks ja selle tarbeks katlamaja. Majandis kasvatati köögivilja ja roose, mida müüdi üle kogu Eesti ja kaugemalgi.

Eesti Vabariigi taasiseseisvumisega taastati omavalitsuste staatus. Luunjale omistati vallaõigused 16.05.1991. Nüüdsest sai kohaliku elu valdkondade eest vastutamine valla ülesandeks. Majandiaegsed tootmisüksused erastati erinevate omanike poolt. Anne aiandi baasil loodud aktsiaselts Grüne Fee Eesti arenes kiiresti, tema kaubamärk on tänaseks kogu Eestis hästi tuntud.

Rahvusvaheline kantrifestival Luunja Suvekantri oli 1990. aastail Eesti tuntumate suviste vabaõhuürituste hulgas.

Kavastus taasavati 1999. aastal pikkade traditsioonidega parveliiklus, mis oli saanud alguse juba 1899.aastal.

Ratsutamistraditsiooni on jätkanud ja edasi arendanud Urmas Saksa Oja talu ja Luunja Ratsakool ning OÜ Talliteenused.

1990. ning 2000. aastatel on valla territooriumil välja ehitatud mitmeid uusi suure tootmismahuga ettevõtteid: AS Palmako, Fortum Tartu soojuse ja elektri koostootmisjaam (2009 aastal, investeringumaht ca 1,3 miljardit krooni), OÜ Greif uus trükikoda (2009). Luunja valda on oma tootmise toonud mööblitootja AS Tarmeko.

Rajatud on rida uusi elurajoone, eeskätt Tartu linna vahetus läheduses. Valla elanikkond on kiiresti kasvanud ja noorenenud.

2017. aasta haldusreformi käigus jäi Luunja vald omaette ja samadesse piiridesse.

2.3. Looduskeskkond

Luunja vald asub Tartumaa idaosas Suure Emajõe vasakul kaldal, ulatudes üle 30 km pikkuse suhteliselt kitsa ribana Tartu linna piirilt Emajõe Suursoo aladele. Luunja valla pindala on 134 km², mis moodustab 4,4% Tartumaa ja 0,3% Eesti pindalast.

Pinnavormilt on maa valdavalt tasane v.a. Emajõe ürgoru lähedusse jäävad alad. Looduslikeks rikkusteks on suhteliselt kõrge viljakusega põllumaa, mis moodustab ligikaudu 50% valla pindalast. Maavaradest leidub kruusa (Kabina karjäär) ja turvast (Laukasoo, Möllatsi raba ning Emajõe Suursoo). Vähesel määral leidub ka järvelupja (kaasneva maavarana Möllatsi turbamaardlas).

Ligikaudu 30% valla territooriumist on metsa all. Linna lähitsooni riigimetsad kuuluvad kaitsemetsa kategooriasse. Suure atraktiivse väärtuse ja majandusliku potentsiaaliga on terves ulatuses laevatatav veeteed – Suur Emajõgi.

Teisteks suuremateks veekogudeks on Kitseoja, Jürisoo peakraav ja Laukasoo peakraav ning Koosa järv ja Tsirkjärv.

Vallas asuvateks looduskaitseobjektideks on Emajõe Suursoo looduskaitseala, Kavastu park ja allee, Pähklisaare maastikukaitseala, Luunja park ja allee, kaitstavateks üksikobjektideks on Kavastu

Kohtukivi ja Kavastu Suurkivi. Pähklisaare maastikukaitseala, Emajõe Suursoo looduskaitseala ning Emajõe Suursoo ja Piirissaare linnuala on Natura 2000 alad.

Emajõe Suursoo looduskaitseala kuulub rahvusvaheliselt tähtsate märgalade ehk Ramsari alade hulka ning on kuulutatud oluliseks linnuhoiualaks.

2.4. Rahvastik, asustus ja keskused

1.10.2019 seisuga oli Luunja vallas elanikke 4940. Vt lisa 1.

Vallas on 20 küla ja üks alevik. Rahvaarvult suurimas, Lohkva külas on 1602 elanikku. Arvukuselt järgmiseks on tõusnud Veibri küla 953 elanikuga. Kohalikeks tõmbekeskusteks ümberkaudsetele küladele on Lohkva, Luunja ja Kavastu, mis on kujundatud endisaegsete ühismajandite keskustest. Luunja alevik (556 elanikku) on ühtlasi valla keskuseks, kus on kõige rohkem võimalusi mitmesuguste teenuste tarbimiseks (keskkool, lasteaed, kultuuri- ja vabaajakeskus, jõesadam, tervishoid, kauplus, vallavalitsus).

Intensiivne ehitustegevus on meie valda toonud elamuid ja tööstusobjekte ning hulgaliselt uusi elanikke. Rahvastikuregistri andmetel on elanike arv aastatel 2007-2019 kasvanud enam kui 1800 inimese võrra. Positiivsena on püsinud ka rändesaldo. Elanike arvule seoses sündimuse kasvuga on positiivset mõju avaldanud valla peretoetuste pakett ja lasteaiakohtade loomine. Elanikkonna arvu kasv annab tunnistust sellest, et Luunja vald on soositud elamispaik. Selles on oluline osa nii suvilapiirkondade aastaringseks kasutamiseks muutumisel kui uute elamualade rajamisel. Seega mõjutab Luunja valla rahvastiku kujunemist oluliselt Tartu valglinnastumine, elanike soov linnast lähipiirkonda asuda siiski on jätkuv.

Valla territooriumil elab jätkuvalt teatud hulk valla elanikeregistris arvele võtmata inimesi, rahvaloenduse andmetel ligikaudu 10% elanikkonnast. Nad kasutavad valla taristut, kuid nende maksud ei laeku valla eelarvesse. Samas moodustavad need elanikud Luunja valla jaoks selge potentsiaali.

Territoriaalselt paikneb rahvastik ebahühtlaselt. Tartu linna läheduses asuvates Lohkva ja Veibri külades elab märkimisväärne osa vallaelanikest. Linnast kaugemale jäävates külades asustustihedus järjest hõreneb. Valda iseloomustab kolme keskuse – Luunja, Lohkva ja Kavastu - olemasolu. Ülejäänud nn hajakülades – Kabina, Kakumetsa, Kikaste, Kõivu, Pajukurmu, Pilka, Poksi, Põvvatu, Rõõmu, Sava, Savikoja, Sirgu, Sirgumetsa, Säasekõrva, Säasküla ja Viira külas - elab kokku ligikaudu kolmandik valla elanikkonnast.

Ülaltoodud kolm keskust koos neid ümbritseva piirkonnaga moodustavad nn *kandid*.

3. ARENGU EESMÄRGID JA ARENGUVISIOON

- Elukeskkond on kvaliteetne, heakorrastatud ja turvaline.
- Kodud on ligipääsetavad igal aastaajal, külad tähistatud, majad hõlpsasti leitavad.
- Kõikidel tarbijatel on puhas joogivesi.
- Kõik lapsed saavad soovi korral koduvallas hea hariduse, sh alushariduse koolieelses lasteasutuses.
- Objektivne värske info jõuab elektrooniliselt ja valla infolehe kaudu iga pereni.
- Elanikud osalevad aktiivselt valla ja oma piirkonna elu korraldamisel.
- Toimib kohalik seltsielu.
- Omavalitsus on kompetentselt juhitud ja efektiivselt majandatud.

3.1. Üldised strateegilised eesmärgid

- Valla poolt pakutavad avalikud teenused on kättesaadavad ja kvaliteetsed.
- Luunja vald on hea ja soovitud elupaik.
- Valla elanikkond kasvab.
- Elukeskkond on kvaliteetne, turvaline ja sobilik igas eas elanikele.
- Vallas pakutav haridus on konkurentsivõimeline igal tasemel.
- Valla arendamisse osatakse kaasata ja rakendada täiendavaid ressursse.
- Valla vara ja raha kasutatakse otstarbekalt.
- Kogukondlik tegevus ja omaalgatus saab vallalt tuge ja tunnustust, elanikke kaasatakse ulatuslikult vallaelu arendamisse.
- Vallavalitsus, ettevõtjad ja mittetulundusühendused teevad head ja tulemuslikku koostööd.
- Luunja vald on sobilik keskkond ettevõtluseks.
- Vald osaleb aktiivselt ja tõhusalt piirkondlikus ja rahvusvahelises koostöös.
- Vallas on hinnatud ja oodatud uued vaatenurgad ja lahendused, mis aitavad kaasa elukorralduse ja keskkonna edendamisele.

3.2. Visioon 2022

Luunja vald on kvaliteetse elukeskkonna, heal tasemel avalike teenuste, mitmekesise majanduse ja kaasaegse taristuga omavalitsus, kus väärtustatakse haritust, kultuuritraditsioone, elanike sotsiaalset ühtekuuluvust ning aktiivset, tervet ja säästvat eluhoiakut.

3.3. Missioon

Vallaelanike heaolu suurendamine ja elukvaliteedi tõstmine läbi avalike teenuste arendamise ja elukeskkonna parandamise.

4. PLANEERIMINE JA EHITUSTEGEVUS

4.1. Ülevaade olukorrast

Planeerimistegevus Luunja valla territooriumil on viimaste aastate jooksul olnud intensiivne, eelkõige tingituna kinnisvaraarenduse kiirest kasvust, samuti ka ettevõtete ning valla enda arenguhuvidest lähtuvalt.

Aktiivne planeerimistegevus on eelduseks uute elamute ehitamisele ja elanike lisandumisele. Vallas on kehtestatud suurel hulgal detailplaneeringuid, millest märkimisväärne osa on ka realiseeritud. Valla üldplaneering on aluseks valla territoriaalsele arengule ja koostatavatele detailplaneeringutele.

Probleemiks planeerimisvaldkonna osas on kujunenud elukeskkonna kvaliteedi hoidmine ja arendamine selliselt, et elanike ja arendajate soovid ja eesmärgid oleksid tasakaalustatud. See puudutab eelkõige ehitusalade tihedust, privaatsuse olemasolu, avalike alade olemasolu ja suurust ning juurdepääsuvõimalusi.

Algatatud on valla uue üldplaneeringu koostamine, mille eesmärgiks on planeeringu kaasajastamine ning lahenduste leidmine kitsaskohtadele.

Ehitustegevus Luunja valla territooriumil on viimastel aastatel olnud jätkuvalt aktiivne.

Kerkinud on uued elurajoonid ning tööstus- ja tootmishooned. Aktiivne ehitustegevus kajastub ka valla rahvaarvu kiires kasvus.

Suuremad Luunja valla territooriumil toimunud ehitustööd viimastel aastatel:

- Põvvatu-Luunja kergliiklustee rajamine
- Tartu-Räpina maantee alguslõigu rekonstrueerimine
- Luunja jõesadama väljaehitamise
- Röömu-Viira tee rekonstrueerimine
- Luunja Keskkooli hoonete soojustamine, fassaaditööd
- Lohkva lasteaia juurdeehitus
- Pillikoori/Metsasarve elurajoon Lohkvas
- Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse hoone renoveerimine
- Luunja aleviku Uus tänava ja Talli tänava ühisveevärgi -ja kanalisatsioonitrasside väljaehitamise
- Kavastu keskuse sõidutee ja kergliiklustee rekonstrueerimine
- Ihaste (Veibri külla) Konsumi ehitamine
- Roosiaia rekonstrueerimine
- Jõesadama rajamine

Vallavalitsuse poolt väljastatud ehitus- ja kasutusload

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Välja antud ehituslubasid	60	64	63	59	92	92
Välja antud kasutuslubasid	47	50	56	37	56	64

4.2. Eesmärgid

- Elukeskkonna kvaliteet ja turvalisus paraneb järjekindlalt.
- Planeerimistegevus on läbimõeldud ja terviklik, lähtub planeerimise seatud ja tunnustatud põhimõtetest, on suunatud elukeskkonna parendamisele, mitmekesistamisele ja arvestab erinevate osapoolte huve.
- Vald ilmutab initsiatiivi ettevõtluseks sobilike maade kasutuselevõtul.

4.3. Tegevused

- Kvaliteetse elukeskkonna säilitamisele ja parendamisele suunatud, erinevate osapoolte huve arvestava planeerimistegevuse praktiseerimine.
- Planeerimis- ja ehitustegevuses keskkonnahoidlikest ja inimsõbralikest põhimõtetest ning eelkõige avalikest huvidest lähtumine.
- Detailplaneeringute ning üldplaneeringu kvaliteetne menetlemine.
- Planeeringute menetlemine ning kehtestamine vähima võimaliku aja jooksul, kaasates maksimaalselt eri osapooli.
- Planeeringuprotsessis kerkivate vastuolude lahendamine võimalikult suures ulatuses kõiki osapooli rahuldaval viisil.
- Tulemuslik koostöö arendajate ja valla vahel tehnovõrkude ja juurdepääsude planeerimisel.
- Elamualade planeerimisel on kavandatud ka vajalik infrastruktuur, sh tehnovõrgud ning juurdepääsuteed.
- Vajadusel terviklike teemaplaneeringute algatamine.
- Avaliku ruumi planeerimisel lähtutakse kvaliteetruumi põhimõttest (terviklik lahendus, haljastus, puhkekohad, jalgteed).
- Ettevõtluseks sobivate alade väljaselgitamine, planeerimine (vajadusel koostöös ettevõtjate ja arendajatega).
- Ehituslubade kvaliteetne menetlemine.
- Elanike ja ettevõtjate teavitamine andmete korrigeerimise vajalikkusest ehisregistris.
- Uute hoonete projekteerimine ja ehitamine energiatõhususe põhimõtteid järgides ja vanade hoonete energiasäästlikumaks rekonstrueerimine, kasutades ära erinevaid taastuvenergia lahendusi.

5. KESKKONNAKAITSE

5.1. Ülevaade olukorrast

Keskkonnahoid

Välisõhu kvaliteeti mõjutavad saasteallikad vallas on tööstus, transport ja hoonete kütmine. Väikeelamute piirkondades levivad peamiselt kütmisest tingitud saasteained. Veesaaste osas esineb vähesel määral joogivee saastamist hajaasustusega aladel.

Kaitsealadest ja kaitsealalt olulistest objektidest asuvad valla territooriumil Natura 2000 alad: Pähklisaare, Peipsiveere looduskaitseala ning Emajõe Suursoo ja Piirissaare linnuala.

Muudest kaitstavatest aladest paiknevad Luunja valla territooriumil Emajõe Suursoo looduskaitseala, Kavastu park ja allee, Pähklisaare maastikukaitseala, Luunja park ja allee. Kaitstavateks üksikobjektideks on Kavastu Kohtukivi ja Kavastu Suurkivi.

Tuntuim ja ulatuslikem nendest on Emajõe Suursoo, mis kuulub Peipsiveere looduskaitseala koosseisu ja mis on riikliku looduskaitse all 1981. aastast. Kaitseala põhiliseks eesmärgiks on Emajõe deltasoostiku ning sealsete ohustatud ja haruldaste koosluste ning liikide säilitamine, kaitsmine ja uurimine. Kaitseala kuulub alates 1997. aastast rahvusvahelise tähtsusega märgalade (Ramsari alade) hulka ning 2004. aastast Natura 2000 linnu- ja loodusalade hulka.

Jäätmekäitlus

Luunja vallas ametlikult tegutsevaid prügiladestuskohti ei ole.

Vallal on olemas kehtiv jäätmekava, milles on käsitletud jäätmekäitluse olukorda vallas, toodud välja peamised probleemid ja püstitatud ülesanded ja tegevusvajadused nende lahendamiseks.

Luunja valla jäätmekava lähtub üleriigilisest jäätmekavast ja Tartu maakonna jäätmekavast.

Jäätmekava kohaselt on Luunja vallas olulisemateks jäätmemajanduse töösuundadeks lähiperioodil:

- prügilasse ladestatavate jäätmekoguste ja nende ohtlikkuse vähendamine;
- ohtlike jäätmete kogumissüsteemi täiustamine, tootja vastutuse süsteemi rakendamine probleemtoodete kogumiseks;
- korraldatud jäätmeveo rakendamine;
- elanike kaasamine ja keskkonnateadlikkuse edendamine;
- jäätmemajanduslase statistika korrastamine;
- jäätmekäitlusalase järelevalve tõhustamine.

Alates 2014. aastast teostab Luunja vallas korraldatud jäätmevedu AS Ragn-Sells.

Valla jäätmekogumispunkt asub Luunja alevikus. Punktis võetakse vastu järgmisi jäätmeid:

- papp ja paber;
- pakendijäätmed (klaas-, plast-, metall- tetrapakend);
- elektroonikaromud (televiisorid, külmkapid jne);
- ohtlikud jäätmed (õlid, õlifiltrid, päevavalgustuslambid, aegunud ravimid, värvi- ja lakijäätmed, olmekemikaalid, vanad akud).

Lisaks on veel klaasi, segapakendi ja paberi/papikonteinerid Kavastu, Pilka ja Lohkva küldes ning Luunja alevikus. Täiendavaks võimaluseks valla elanikele on kasutada aadressidel Turu 49 ja Jaama 72c asuvaid Tartu linna keskkonnajaamasid (omavalitsuste vahel sõlmitud lepingu alusel).

Luunja vallas kogutakse elanikelt ohtlikke jäätmeid ja olmeelektronikat üks kord aastas toimuvate kogumisringidega.

5.2. Eesmärgid

- Luunja vald on keskkonnasõbralik ja keskkonnateadlik.
- Tasemel keskkonnahariduslik tegevus, roheline mõtteviis, teadlik ja hästi korraldatud jäätmekäitlus, üldine keskkonnateadlikkus, toimiv taaskasutus aitavad püsivalt elukeskkonda hoida ja parendada.
- Elanikkonnale on tagatud puhas joogivesi.
- Vee- ja kanalisatsioonisüsteemid ning heitvee puhastussüsteemid vastavad kaasaja nõuetele ning elanike vajadustele.
- Müra- ja õhusaaste on kontrolli all.
- Rohkem on jalgsi- ja rattaliikluse võimalusi.
- Tiheasustuses on väärtuslikku kõrghaljastust ja metsaalad on kaitstud.

5.3. Tegevused

- Korraldatud jäätmeveo arendamine (biolagunevate jäätmete vedu tiheasustuses, pakendikottide kasutamise võimalus üksikelamutel/ridaelamutel jms).
- Jäätmekäitlusalase ja reovee kohtkäitluse/äraveo järelevalve tõhustamine.
- Elanike kaasamine ja keskkonnateadlikkuse edendamine.
- Koostöö teiste omavalitsustega (nt jäätmejaamade kasutamine, ühisprojektide teostamine, koolitused).
- Ebaseaduslike jäätmete ladestamiskohtade likvideerimine.
- Talgupäevade korraldamine.

- Mitte toetada ohtlike, müra tekitavate, reostavate ettevõtete ja ehitiste rajamist valda.
- Olemasolevate ettevõtete pidev seire ning ettevõtetelt müra ja õhusaaste vähendamise meetmete kasutuselevõtmise nõudmine.
- Toetada jätkuvalt hajaasustusprogrammi raames majapidamisi puhta joogivee saamisel ja nõuetekohase reoveekäitlussüsteemi rajamisel.
- Kavastu keskasula ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni väljaehitamine.
- Endistes suvilapiirkondades ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni väljaehitamine.
- Linna lähialale jäävate elamupiirkondade ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni liitumine AS Tartu Veevärk ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni torustikega.
- Edendada jalgsi- ja rattaliikluse võimalusi kergliiklusteede kaudu (uute kergliiklusteede rajamine Kabina, Kavastu, Rõõmu-Viira tee suunal, uutel ja olemasolevatel elamualadel).
- Üldplaneeringus tagada metsaalade säilimine. Metsade majandamisel lageraiet mitte lubada.

6. MAJANDUS

6.1. Energia ja soojamajandus

6.1.1. Ülevaade olukorrast

Valla territooriumil asub kaks kaugküttekattlamaja (Lohkvas asuv AS Fortum Tartu elektri- ja soojuste koostootmisjaam ja Luunja alevikus asuv SW Energia OÜ täisautomaatne hakkpuidul töötav kattlamaja).

Lohkvas asuva AS Fortum Tartu uue soojuste ja elektrienergia koostootmisjaama põhifunktsiooniks on Tartu linna ja lähiumbruse (sh Lohkva) soojusvõrgu aastaringne baaskoormuse katmine. Elektri tootmine on seejuures kaasnevaks tegevuseks. Luunja alevikus on soojatootjaks ettevõtte, kellele kuuluvad kattlamaja ja trassid. 2018. aastaks ehitab SW Energia OÜ täisautomaatse hakkpuidul töötava kattlamaja. Hakkpuidu kasuks räägib kütuse madal ja stabiilne hind ning keskkonnasõbralikkus. Õlikatla asemel tööle hakkav uus biokatel aitab vähendada CO₂ emissiooni 750 tonni võrra aastas.

Luunja aleviku kaugküttesoojuste tarbijateks on põhiliselt valla asutused ja alevikus paiknevad kortermajad, vähemal määral äri- ja tööstustarbijad.

Lohkvas on osa tarbijaid ühendatud kaugküttevõrku. Ülejäänud valla tarbijad kasutavad lokaalseid küttelehendusi.

Soojamajandust arendatakse vastavalt kehtestatud Luunja valla soojusmajanduse arengukavale 2016 – 2026.

Elektrivarustus

Tarbijaid varustatakse elektrienergiaga Anne 110 kV alajaamast keskpinge jaotusvõrgu kaudu. Põhiosa 4-10 kV elektriline haldab Elektrilevi OÜ.

Elektrivarustuse kvaliteedi tagamiseks teostab võrguettevõtte ülekandeliinide ja trafoalajaamade rekonstrueerimist vastava investeerimiskava kohaselt. Võimalusel asendatakse õhuliinid maakaabelliinidega.

6.1.2. Eesmärgid

- Soojusenergia tootmine on võimalikult efektiivne nii majanduse, keskkonnakaitse kui töökindluse seisukohalt.
- Planeeringute ja ehitustegevuse suunamisega on soositud ja suurenenud kaugkütte tarbimine.

6.1.3. Tegevused

- Energiasäästu meetmete rakendamise soodustamine energia tarbimisel (valla asutuste, korterelamute osas).
- Luunja kütetrasside rekonstrueerimine.
- Valla soojamajanduse arengukava ajakohastamine.
- Energiatootmisel alternatiivsete taastuvatel kütustel põhinevate võimaluste rakendamine.
- Kavastu kortermajade kompaktsema kaugküttesüsteemi taastamise võimaluste väljaselgitamine.

6.2. Veevarustus ja kanalisatsioon

6.2.1. Ülevaade olukorrast

Luunja vallas on ajakohastatud ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni (ÜVK) arendamise kava, kus on toodud eesmärgid ja konkreetsed arenguvajadused.

Lohkva, Veibri ja Rõõmu külas on ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniteenust osutavaks ettevõtteks AS Tartu Veevärk. Luunja alevikus, Pilka külas, Kavastu külas ning Kakumetsa külas elamualal AS Emajõe Veevärk on

Luunja alevikus teostati 2010. aastal ühisveevärgi- ja kanalisatsioonitorustike rekonstrueerimine EL Ühtekuuluvusfondi, KIK-i ja Luunja valla vahenditega. Sama projekti raames on rajatud ka uus reovee puhastusseade ja veetöötlusjaam.

Pilka küla vajab pakiliselt investeeringuvahendeid nõuetekohaste veepuhastusseadmete ja trasside rekonstrueerimiseks.

2017. aastal rajati Kavastusse uus puurkaev. 2019. aastal rekonstrueeriti Kavastu külas osaliselt vee- ja kanalisatsioonitorustikud ning rajati veetöötlusjaam koos tehnosüsteemidega, mis võimaldas ühendada ühisveevärgist lahti vana puurkaev ning anda Kavastu küla tarbijatele joogivett uuest puurkaevust. Järge ootab veel ülejäänud Kavastu küla vee- ja kanalisatsioonitorustike ja reoveepuhasti rekonstrueerimine.

Suurt investeeringut vajab Veibri külas Kaare tee piirkond, mille kanalisatsioonitrassid ei ole nõuetekohased ning sademe- ja pinnavesi satub ühiskanalisatsiooni. Ühisveevärk- ja kanalisatsioon tuleb rajada Kabina küla suvilate piirkonda.

Hajaasustusega piirkondade veevarustus toimub lokaalsete salv- või puurkaevude baasil.

Mõnedes piirkondades on kaevude olukord ebarahuldav ning sellest tulenevalt ei ole vee kvaliteet nõuetele vastav.

Vald on aktiivselt osalenud hajaasustuse veeprogrammi kõikides voorudes alates selle käivitamisest alates 2008. aastast. Programmi raames on rida majapidamisi saanud puhta joogivee võimaluse või parandanud selle kvaliteeti. Rajatud on puur- ja salvkaevusid ning veetöötlusseadmeid.

Paljudes tiheasustusega piirkondades on probleemiks kujunenud ka sademevee ärajuhtimine.

6.2.2. Eesmärgid

- Kõikidele vallaelanikele on kättesaadav kvaliteetne joogivesi.
- Koostatud ja pidevalt uuendatud on valdkondlik arengukava.

6.2.3. Tegevused

- Valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava ajakohastamine.
- Ühisveevärgi ja kanalisatsiooniteenuse ulatuse suurendamine ja kvaliteedi parandamine.
- Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni väljaehitamine asulates.
- Hajaasustuse veeprogrammi jätkamine.
- Luunja vallas sademete- ja pinnavee ärajuhtimise olukorra kaardistamine.

6.3. Teed ja transport

6.3.1. Ülevaade olukorrast

Luunja valla territoorium on suhteliselt hästi teedevõrguga kaetud. Haldusterritooriumi läbivad ca 15,2 km ulatuses kaks tugimaanteed: Tartu-Räpina ja Aovere-Luunja.

Kõrvalteed on Pilka-Tähemaa, Luunja-Kavastu-Koosa, Luunja-Põvvatu, Lohkva-Kabina-Vanamõisa, Rõõmu-Viira, Põvvatu-Sahkapuu, Haki-Savikoja ja Sava-Sääsküla, kogupikkusega ca 49 km.

Valla-kohalike teede kogupikkus on ligikaudu 144 km. Kergliiklusteed on rajatud Tartu linna ja Luunja aleviku vahele, Lohkva-Kabina-Vanamõisa tee alguslõigule, Rõõmu-Viira tee alguslõigule.

Valla territooriumil on kaks silda: Vanamõisa ja Kabina, mis kulgevad üle Kitseoja, lisaks on kokku üle 40 truubi.

Kruusateed on valdavalt heas või rahuldavas seisukorras. Kruusateedel ja tänavatel on teostatud remonditöid vastavalt iga-aastastele remondikavadele, samuti igasuvist tolmutõrjet. Aastaringset teedehooldust korraldab vallavalitsus Sihtasutuse Luunja Varahaldus kaudu, kes talihoolduse teostamiseks kasutab ka konkursi korras leitavaid alltöövõtjaid.

Uusasumite puhul on olnud probleemiks ühistranspordi puudulikkus – mõnedel asumitel puudub sujuv ühendus Tartu linnaga. 2012. aastal käivitati esimene ühine bussiliin Tartu linnaga.

Alates 01.01.2018 aastast korraldab Tartu maakonna bussiliiklust MTÜ Tartumaa Ühistranspordikeskus. Valla poolt on paljudesse bussipeatustesse paigaldatud ootepaviljonid. Olulisemate peatuste ümbruses toimub regulaarne koristamine.

6.3.2. Eesmärgid

- Teed ja tänavad on jätkuvalt paranevas korras, teekatete seisukord vähemalt rahuldav ja teede lähikond võimalikult tolmuvaba.
- Kergliiklusteede võrgustik on kasvutrendis.
- Vald on korraldanud võimalikult hästi toimivad ja paindlikud ühistranspordiühendused kõikide asumite elanikele koostöös Tartu linnaga, MTÜ Tartumaa Ühistranspordikeskuse ja bussiettevetega ning valla kasutuses olevate vahenditega.
- Ootetingimused peatustes ja info kättesaadavus on heas korras.

6.3.3. Tegevused

- Regulaarse hoolduse teostamine kõikidel vallateedel, tagamaks teede aastaringse läbitavuse.
- Teekatte remonditööde läbiviimine vastavalt vajadusele, tagamaks teekatte säilimise.
- Võimalusel teekatete uuendamine, eesmärgiga parendada teekatte seisukorda ja liiklemistingimusi.
- Suure liiklusintensiivsusega ja tiheasustusega piirnevate kruusakattega teede tolmuwabaks muutmine.
- Kergliiklusteede rajamine (Lohkva-Kabina-Vanamõisa maantee äärde; Luunja-Kavastu jm).
- Vajadusel uute bussiootepaviljonide paigaldamine, bussiootekohtade korrastamine.
- Ühistranspordi kohta käiva info kättesaadavaks tegemine elanikele valla infokanalite kaudu.
- Vajadusel seisukohtade andmine Tartu linnale, MTÜle Tartumaa Ühistranspordikeskus ja bussiettevetetele uute liinide vajaduse või olemasolevate muutmise osas.
- Linnapiirkonna koostööprojekti raames kergliiklusteede kavandamine ja väljaehitamine.
- Vallasisese transpordi laiendamine spordi- ja huvialategevuses osalejate vedamiseks.
- Koostöös Maanteeameti ja Tartu linnaga lahendada Lohkva-Kabina-Kasesalu-E.Wiiralti ringristmiku väljaehitamine.

6.4. Elamu- ja kommunaalmajandus

6.4.1. Ülevaade olukorrast

Vallale kuulub rida mitteiluruume, millest valdav osa on pidevas aktiivses kasutuses.

Igal aastal on kavas investeerida vallale kuuluvate hoonete korrashoidu ning teha vallale kuuluvate üüripindade renoveerimistöid vallaeelarvesse planeeritud vahendite piires.

Valla omandis on kokku ligi 40 eluruumi, millest suur osa on pidevas kasutuses, mõned eluruumid on varuks ootamatute vajaduste rahuldamiseks. Valdavalt asuvad munitsipaaleluruumid Luunja alevikus ja Kavastus. Peamiselt asuvad vallale kuuluvad eluruumid korterelamutes. Nende seisund on valdavalt rahuldav, kohati ebarahuldav. Iga-aastaselt teostatakse munitsipaal- ja sotsiaaleluruumide parendamist vastavalt eelarvesse planeeritud vahenditele. Mitteiluruumide ja eluruumide puhul, mida vald ei vaja või mille kasutamine ei ole enam otstarbekas, tuleks kaaluda nende võõrandamist.

Tänavavalgustus on välja ehitatud Luunja alevikus, Kavastu ja Lohkva külas, põhiliselt korterelamute piirkondades ja tiheasustusega elamualadel. Muudest piirkondadest on tänavavalgustust märkimisväärselt Veibri külas, Salu teel, vähesel määral Pilkas jm.

Uusasumites on tänavavalgustus reeglina välja ehitatud arendajate poolt, kes sageli on selle tasuta või volikogu poolt kehtestatud hinna eest vallale võõrandanud. Vald teostab Sihtasutuse Luunja Varahaldus kaudu tänavavalgustussüsteemide regulaarset remonti ja hooldust ning tasub elektrienergia eest.

Leidub uusasumeid, kus tänavavalgustus puudub. Vallale kuulub kokku üle 300 valgusti.

Viimastel aastatel on teostatud tänavavalgustuse uuendamist (säästlikumate lampide paigaldamist) ja remonti, lähtudes vallaeelarve võimalustest. Edaspidi tuleb korrastada vananenud tänavavalgustuse taristut, mille tulemusel väheneb tänu kaasaegsele valgustile (LED) ja juhtimistehnoloogiale energia kasutamine.

6.4.2. Eesmärgid

- Kõikides tiheasustusega piirkondades on säästlik tänavavalgustus.
- Korteriühistud on tulemuslikult toimivad ja majad ning ümbrus heakorrastatud.
- Munitsipaalelamufond on heas korras ja otstarbekas.
- Lastele on küllaldaselt häid ja turvalisi mängimisvõimalusi ja spordiplatse kõikides tiheasustusega piirkondades.

6.4.3. Tegevused

- Tänavavalgustuse väljaehitamine tiheasustusega piirkondades, kus see puudub.
- Amortiseerunud tänavavalgustuse rekonstrueerimine kaasaegsele valgustile (LED) ja juhtimistehnoloogiale.
- Munitsipaaleluruumide remont ning võimalusel koondamine ühte elamusse.

- Munitsipaalelamu (nn Valga maja) rekonstrueerimine.
- Korterühistute toetamine ümbruse heakorrastamisel.
- Laste mänguväljakute ja spordiplatside rajamine tiheasustusega piirkondadesse.
- Lagunenud ja kasutuseta hoonetele kasutuse leidmine või nende lammutamine.
- Mõisaaegsele viinaköögi hoonele sobiva rakenduse leidmine.
- Mõisaaegsele aednikumajale sobiva rakenduse leidmine.

6.5. Haljastus ja heakord

6.5.1. Ülevaade olukorrast

Luunja vallal on regulaarselt hooldatavaid haljasalasad üle 20 ha, mida valla tellimusel hooldab Sihtasutus Luunja Varahaldus, teostades peamiselt muruniitmist ning lehtede koristust ja äravedu.

Valdavalt on tegemist üldkasutatavate haljasaladega (pargid, tänavahaljastus, muruplatsid).

Lisaks on haljasalasad valla asutuste territooriumitel (koolid, lasteaiad, vallakeskus), samuti elamute juures.

Kõrghaljastusega on Luunja valla territooriumil unikaalsed mõisaaegsed alleed Luunja alevikus ning Luunja-Kavastu tee ääres ja Kavastus. Lisaks on mõisapargid Luunjas ja Kavastus.

Probleemiks on omanike poolt hooldamata haljas- jm rohealad, samuti elamukrundid, millel ei ole alustatud ehitustegevust. Need rikuvad miljööd, samuti lähtub neist kulupõlengute oht, levivad kahjurid ja umbrohi.

6.5.2. Eesmärgid

- Avalikud haljasalad, pargid ja alleed on heakorrastatud, regulaarselt hooldatavad.
- Asulate välisilme on kaasaegne.
- Maavaldused on hooldatud.

6.5.3. Tegevused

- Haljastuse regulaarne hooldus vastavalt vajadusele.
- Haljastuse, sh kõrghaljastuse uuendamine võimaluste kohaselt.
- Mõisaparkide, alleede (Luunjas, Kavastus) ning Luunja roosiaia korrastamine ja uuendamine.
- Omanike motiveerimine heakorraga tegelema (konkursid, tunnustamine jm).
- Asulate välisilme parandamine (hoonete fassaadide korrastamine, lillepeenarde rajamine, väikevormide (pingid, prügiurnid) paigaldamine).
- Maatulundusmaade hoolduse tagamine maaomanike poolt.
- Vallasisestel teedel külapiiride tähistamine.

7. ETTEVÕTLUS

7.1. Ülevaade olukorrast

Luunja valla ettevõtlusele on iseloomulik eelkõige tootmine ja põllumajandus. Vähesemal määral tegeletakse kaubanduse ning teenindusega, sh puhkemajandusega.

Vallas on registreeritud kokku üle 300 ettevõtlusega tegeleva üksuse. Kõige suurema käibega ettevõteteks on AS Grüne Fee Eesti, AS Tatoli, AS Anne Soojus, AS Palmako, AS Giga, AS Fortum Tartu, OÜ Greif ja Tarmeko. Suurim põllumajandustootja on OÜ Luunja Mõis.

Suuremad ettevõtted jagunevad valla territooriumil ebaühtlaselt. Kõige rohkem suuremaid ettevõtteid tegutseb Lohkvas.

AS Grüne Fee Eesti on Soome-Eesti kapitalil põhinev firma, mis tegeleb aastaringselt kurkide, salatite, maitserohelise kasvatamisega katmikalal.

AS Fortum Tartu tegeleb soojuse ja elektrienergia koostootmise ning vahendamise, ostmise ja müügi ning kohalike kütuse tootmise ja varumisega.

AS Tatoli tegevusalaks on põllumajandusmasinate müük ja hooldus.

AS Plantex (Juhani Puukool) on üks suurimaid istikute, ilupuude ja –põõsaste ning mikropaljundatud taimede tootjaid Eestis.

AS Palmako tegeleb monteeritavate puitehitiste ja puidust aiamajade tootmisega.

Enam arenenud ja töökohti pakkuvateks valdkondadeks on seega puidu töötlemine, põllumajandussaaduste kasvatamine, soojuse ja energia tootmine.

Luunja valla territooriumil toimuv majandustegevus on valdavalt keskkonnasõbralik.

Valla suurimateks tööandjateks on AS Palmako ja AS Grüne Fee.

Põlluharimisel on Luunja vallas pikaajalised traditsioonid. Lisaks suurimale, põhiliselt Luunjas ja lähikonnas tegutsevale ettevõttele OÜ Luunja Mõis tegeleb põlluharimisega OÜ Kavastu Põld, samuti mõned köögiviljakasvatusega jm tegelevad ettevõtted. Viljakad põllumaad on valdavalt intensiivses, sihipärasel kasutuses.

Vallas asuvad kauplused (Luunjas, Veibris ja Kavastus) müüvad toidu- ja esmatarbekaupu.

Majutusteenust pakutakse Kavastus asuvas külalistemajas Varastatud Parve Hotell ning Kuu turismitalus. Muri külas asuvas loodusravikeskuses Loodus pakutakse tervendavaid ravikuure ning lõõgastavaid spaaprotseduure.

Ratsutamise ja hobuste pidamise teenust pakuvad Luunja alevikus Luunja Ratsakool ja Sirgu külas asuv pereettevõtte Saksa Hobused.

Jõeturismiga tegeleb OÜ Venturo, mis tegeleb Hucki kaubamärgi all. Renditakse välja jõesauna, jõelaeva ja rendipaate. OÜ Boatservice on Tartumaa suurimaid paatide paranduse ja müügi ettevõtteid. Luunjas tegutseb Vabatahtlik jõepääste.

Sihtasutuse Luunja Varahaldus tegevusaladeks on vallavara haldamine, väiksemad remonditööd, kohalike maanteede remont ja hooldus, jäätmekäitluse korraldamine, heakorratööde teostamine, kruusa kaevandamine ja müük.

7.2. Eesmärgid

- Ettevõtluse arenguks on tingimuste soodsad.
- Luunja vald on atraktiivne piirkond investeerimiseks.
- Potentsiaalsetele ja alustavatele väikeettevõtjatele pakutavate nõustamis- ja koolitusvõimaluste olemasolu on paranenud.
- Valla ja ettevõtjate vahel toimib asjalik suhtlus ja tõhus asjaajamine.
- Ettevõtluseks sobivad maa-alad valla territooriumil on pakutud kasutamiseks.

7.3. Tegevused

- Ettevõtluse arengu aktiveerimiseks toetava keskkonna kujundamine.
- Kiire ja tulemusliku infovahetuse ja asjaajamise tagamine vallavalitsuse ja ettevõtjate vahel.
- Alustavate väikeettevõtjate nõustamis- ja koolitusvõimaluste kättesaadavuse parandamine.
- Ettevõtjate suurem kaasamine valla arendus-planeerimis-investeeringustegevusse.
- Ettevõtjate eesmärkide ja huvide maksimaalne arvestamine taristu väljaehitamisel ja parendamisel.
- Operatiivne info edastamine valla territooriumil olevate ettevõtluseks sobivate vabade maatükkide olemasolust.
- Edukamate ja valla arengut enim toetanud ettevõtjate tunnustamine.
- Tulemuslikum koostöö ettevõtjatega valla tutvustamisel ja mainekujundusel.

8. TURISM JA PUHKEMAJANDUS

8.1. Ülevaade olukorrast

Turism omab Luunja valla puhul suurt arenguperspektiivi. Siin on olemas rida eeldusi valdkonna arendamiseks:

- ulatuslik piirnemine Emajõe kui laevatatava veeteega;
- lähedus Tartu linnale kui piirkonna suurimale keskusele ja turistide sihtkohale;
- paiknemine Lõuna-Eestis, suhteliselt lähedal teistele arenevatele turismipiirkondadele (Peipsiveere piirkond, Võrtsjärv, Otepää, Elva-Vitipalu);
- ajaloolise, osaliselt säilinud mõisakompleksi (hooned, mõisapark, allee) olemasolu Luunja alevikus;
- Emajõe Suursoo kaitsealal paikneva unikaalse loodusturismi sihtkoha olemasolu;
- Kabina karjäär ja kaldaala;
- sobivaid teenuseid pakkuvate koostööpartnerite olemasolu (kohalikud turismiettevõtjad, ratsutamise traditsioonid, RMK Emajõe Suursoo looduskeskus Kavastus);
- kujunev taristu (jõesadam ja majutuskohad Kavastus, jõesadama Luunjas, slipid Luunjas, Kavastus ja Emajõe Suursoo looduskeskuses, matkarada looduskeskuses);
- valla huvi valdkonna arendamise vastu ning konkreetset tegevused (Luunja sadama ja puhkeala väljaarendamine, Kavastu sadama ja puhkeala detailplaneering, sildumiskohtade rajamine Emajõe ääres).

Vaatamisväärsused, puhke- ja randumisalad

Luunja aleviku kõrval Emajõe ürgoru serval asub ca 2,5 ha suurune segastiilis mõisapark, mis rajati 19. sajandi alguses. Nii jõelt kui maanteelt hästi nähtav park on arvatud looduskaitsealuste objektide hulka. Omanäoline on peamiselt ühismajandi ajal rajatud Luunja roosiaed. Luunjas korraldatakse mitmesuguseid spordi- ja meelelahutusüritusi, millest tuntumaks on aastatepikkuste traditsioonidega ratsutamisvõistlus Luunja Karikas.

Luunja Jõesadam ja Emajõe äärne puhkeala

Tänaseks on rajatud sadama akvatoorium, paatide veeskamiseks paadiomanike poolt hinnatud slipp ja asfalteeritud juurdepääsuteed ning esmased parkimisalad. Kommunikatsioonidest on rajatud halli- ja reovee loovutamise võimalused, joogivee veevõtupüstakud ning elektrivarustus. Ala on turvatud täiendavalt videovalvesüsteemi ja piirdeaiaga.

Planeeritud on tankla paigaldamine, mille jaoks on juba rajatud õli-ning liivapüüduriga süsteem. Ettevalmistused on tehtud statsionaarse betoonkai rajamiseks. Vajadus on täiendavate paadisildade, parkimisalade, paatide hoiuala ja karavaniala järele, mis planeeritakse teostada alates 2019. aastast

Emajõe äärsel sadama puhkealal on rajatud jalgtee, paigaldatud paviljon, grillimisalus, pargipingid ja prügikastid. Puhke alale on planeeritud turvaline ujumisvõimalus, kaaluda tuleb väliujula rajamise võimalust.

Turismi edendamiseks on vaja soetada Luunja Jõesadamale ja Kantsi Keskusele rendipaate.

Sirgu külas tegutseb Urmas Saksa Ratsatalu, kus kasvatatakse võistlushobuseid ja korraldatakse nii treeninglaagreid kui võistlusi. Ettevõtja on rajanud Emajõe kaldale ka piknikukohta, mida saavad kasutada nii jõel liikuvad paadimatkaajad kui ka ratsatalu külastajad.

Linna piirist 3 km kaugusel asub **Kabina** küla, mis oli tänu mõisapargile ja ilusatele männimetsadele populaarne puhkekoht juba 19. sajandi lõpus. Tänapäeval külastatakse aktiivselt endises kruusakarjääris olevat ujumis- ja puhkekohta. Kabina pargis toimus 1870. aastal esimene ülemaaline laste laulupidu, mille mälestuseks avati 1995. aastal mälestuskivi. Laste laulupidude traditsioon toimib Luunjas tänaseni. Oluline roll on Kabinal ka laevaliikluse arengu seisukohalt. 1842. aastal lasti Kabinas vette Emajõe esimene reisiaurik Juliane Clementine, mis võttis peale 150 reisijat. Aurik hakkas kurseerima Tartu, Peipsi järve ja Pihkva vahel.

Luunjast 10 km allavoolu asub **Kavastu** küla, mille teadaolev ajalugu ulatub 1544. aastasse. Küla tekkis samanimelise mõisa ümber, mille tõttu hakatigi seda rahvasuus kutsuma Mõisakülaks. Kavastu mõisapark on koos teiste Emajõe äärsete mõisaparkidega võetud looduskaitse alla. Lisaks pargile on huvitavad loodus- ja huviväärtused Kavastu Kohtukivi Koosa maantee ääres ja Suurkivi Kikaste külas. Alates 1992. aastast tegutses Kavastu mõisakompleksi lähedusse ehitatud maakivist hoones Kavastu meierei. Praegu tegutseb seal majutuskoht Varastatud Parve hotell. Kavastu on nii Tartumaal kui ka kogu Eestis tuntuks teinud Kavastu parv, mis on ainus Eestis tegutsev jõeparv. Parveliiklus avati siin juba 1899. aastal, pärast mõningast vaheaega taaskäivitati liiklus 1999. aastal.

Kavastu parve alale on rajatud uued betoonujukitel randumissillad. Sildade paigaldamisel korrastati ja süvendati parve ümbrus. Paigaldatud on turvalisuse suurendamiseks valvekaamerad. Planeeritud on parvevahi ning infopaviljoni rajamine.

Kavastust piki Emajõe 3 km allavoolu asub Põhjasõja aegne **Kastre** jõelahingu paik, kus 1704. aastal saavutas Vene laevastik olulise võidu Rootsi laevastiku üle. Rootsi laevastiku lipulaev Carolus uputati. Laeva jäänused leuvad tänapäevani Emajõe paremkalda põhjamudas. Kaotus Kastre jõelahingus oli tähtis - see vähendas oluliselt Rootsi mõjuvõimu Baltikumis.

Kuulsa lahingu paigast mõnisada meetrit allavoolu jõe vasakkaldal on kunagise **Kantsi** kindluse ja Kantsi kõrtsihoone asukoht. Kantsi kindlus oli sajandeid Tartu linna jaoks tähtis kindlustus ja oluline valvepost Emajõe veeteel. Esimene kirjalik märges Kantsi kindluse kohta pärineb 1392. aastast. Hansa kaupmeeste ja novgorodlaste vahelisest liidulepingust. Kuni Põhjasõjani 18. sajandi alguses omas Kantsi kindlus olulist sõjalist tähtsust, mis kadus pärast rootslaste lüüasaamist Põhjasõjas. 1784. aastal rajati kindluse kõrvale Kantsi kõrts, mis tegutses aktiivselt 20. sajandi esimese pooleni. Veel esimese Eesti Vabariigi ajal tegutses kõrtsis Tee- ja öömaja, mis pakkus ulualust lotjade ja laevadega sõitvatele kaupmeestele. 2004. aastal rajas Keskkonnaministeerium ajaloolise Kantsi kõrtsi asukohale Emajõe Suursoo kaitseala keskuse, mis praegu tegutseb RMK haldusalas.

Alates 2018 aasta septembrist on Emajõe Suursoo Keskus võetud pikaajalisele rendile Luunja valla poolt. Vajalik on olemasolevate ja täiendavate teenuste arendamine. Keskuse juures on planeeritud parkla laiendamine, sildumisvõimaluste parandamine, uute kaikohtade loomine ja tugiteenuste arendamine. Keskuse maa-alale on vajalik rajada täiendavat puhke ja virgestus taristut.

8.2. Eesmärgid

- Luunja vald on piirkonnas (Tartumaa, Lõuna-Eesti) tuntud vaba aja veetmise võimaluste poolest.
- Luunja valla sadamad, puhke- ja aktiivse tegutsemise kohad, pakutavad teenused ja turismiettevõtted on tuntud ja vajalikud Emajõel kui piirkondlikult olulise laevatataval veeteel (Võrtsjärv-Emajõgi-Peipsi-Pihkva).
- Toimiv turismitaristu, piisaval hulgal erinevaid teenuseid ja turismitooteid; huvipakkuvaid objekte on ühendatud ühtsesse süsteemsesse võrgustikku ja hästi tutvustatud.
- Mälestised, ajaloo-, kultuuri- ja loodusväärtused on heakorrastatud ja tähistatud.

8.3. Tegevused

- Valla atraktiivsuse suurendamine mainekujunduse ja infolevi kaudu.
- Luunja valla kui terviku tutvustamine erinevate infokanalite kaudu.
- Valla vaatamisväärsuste, ajaloo-, kultuuri- ja loodusväärtuste korrashoid, eksponeerimine ja tutvustamine viitade, trükiste, veebilehe jm kaudu.
- Miljööväärtuslike alade (Luunja aleviku keskosa) kujundamine ja eksponeerimine.
- Ettevalmistavate tegevuste läbiviimine Emajõe kui Luunja valda pikalt läbiva suure potentsiaaliga veeteel intensiivseks kasutuselevõtuks (planeeringud, uuringud, projekteerimine, rahataotlused, koostöö partneritega).
- Valla territooriumil oleva turismiinfrastruktuuri rajamine (Luunja Jõesadam, sildumiskohad Emajõe ääres, lõkkeplatsid, infostendid, viidad).
- Luunja Jõesadama ja puhkeala, Kavastu parve ning Kantsi külastuskeskuse sildumis- ja puhkeala arendamine ja majandamine SA Luunja Jõesadam poolt.
- Ettevõtjate motiveerimine külastajatele vajalike teenuste pakkumiseks (ööbimisvõimalused, toitlustamine, giiditeenused, sõidud siseveekogudel, hobumatkad jne).
- Uute turismitoodete väljatöötamisele kaasaaitamine (kavandamine, reklaam).
- Uute atraktiivsete külastusobjektide loomine (Luunja puhkeala väljaehitamine, muuseumi või ekspositsiooni loomine, matkaradade tegemine).
- Matka- ja terviseradade ning kergliiklusteede väljaehitamine.
- Aktiivne koostöö teiste omavalitsuste, turismiorganisatsioonide ja kolmanda sektoriga.
- Osalemine geopargi (omavalitsuste koostööprojekt) väljaarendamises.
- Kabina piirkonna kujundamine puhkealaks koostöös omanikuga.
- Valla osalemine Peipsimaa Turismi tegevuses.

9. HARIDUS

9.1. Ülevaade olukorrast

Luunja vallas on neli haridusasutust – Luunja Keskkool, Kavastu Algkool-Lasteaed, Luunja Lasteaed Midrimaa ja Lohkva Lasteaed.

Luunja Keskkool

Luunjas alustati koolihariduse andmist juba 1765. aastal. Luunja külakool asus algselt Sirgus.

1860. aastatel tegutses Luunja Algkool vallamajas. 1893. aastal valmis uus koolimaja, mis mahutas 80 õpilast. Hoone hävis 1925. aastal tules. Kool paigutati Kõnsa talu ja hiljem Luunja Raamatukogu Seltsi ruumidesse. 1932. aastal alustati uues koolimajas, mis mahutas 120 õpilast.

Teise maailmasõja ajal hävis ka see hoone, tööd jätkati taludes. Kooli nimetus oli siis Luunja Mittetäielik Keskkool. 1948. aastal muudeti kool Luunja Algkooliks, mis tegutses vallamajas.

1964 aastal valmis Luunjas uus koolimaja, kus jätkasid õpinguid Kabina 8-klassilise Kooli ja Luunja Algkooli õpilased. 1978. aastast alates töötab Luunjas keskkool. 1978. aastal valmis ka kolmekorruseline koolihoone. Koolimajas on lisaks klassiruumidele ka raamatukogu, aula, maadlus- ja jõusaal, tervisetuba, täismõõtmetega võimla ja vajalikud abiruumid.

Luunja Keskkooli peamine eesmärk on Luunja vallas elavatele lastele heatasemelise hariduse andmine. Vabade kohtade olemasolul võetakse õpilasi ka väljastpoolt Luunja valda.

Luunja Keskkooli õpilaste arv on ~~kahanud~~ viimastel aastatel kasvanud. Üha rohkem Luunja vallas elavaid lapsi on alustanud oma kooliteed koduvalla koolis, Tartusse ja mujale esimesse klassi astujate arv on kahanenud marginaalseks.

2005. aastal on rakendatud majandusõppe suunda. Majandust õpetatakse Luunja Keskkoolis aga juba 1995. aastast alates, tuginedes Junior Achievement Eesti programmidele.

Õppurid on aktiivselt osalenud olümpiaadidel ja erinevatel võistlustel. Programmi raames loovad õpilased oma õpilasfirma ning toodavad ja müüvad oma tooteid või teenuseid. Kursuse käigus koostatakse äriplaan ja õpitakse pidama aruandlust.

Luunja Keskkool on koostööd väärtustav kool. Toimib koostöö kolme Eesti sõpruskooliga, koostöövormiks on õppepäevad neli korda aastas.

Kooli eesmärgiks on anda kvaliteetset, konkurentsivõimelist haridust, võimaldades õpilastele võimetekohast arengut turvalises, kaasaegses õpikeskkonnas ning kujundada neist hoolivad, toimetulevad, arenemisvõimelised ja terve eluhoiakuga elukestvad õppijad.

Kavastu Algkool-Lasteaed

Kavastus hakati kooliharidust andma juba aastast 1768. Erinevate nimetuste ja klassikomplektide arvuga tegutses kool aastani 1974. Kooli taasavamine toimus 1991. aastal.

1992. aastal reorganiseeriti lastepäevakodu ja kool Kavastu Algkool-Lasteaiaks (KAL). Asutus tegutseb korterelamus, mille esimene korrus oli juba algselt ehitatud lasteaiaks. Algkool-Lasteaial on kasutada ruumid hoone kahel korrusel.

Lasteasutuse arendamisel lähtutakse olemasolevatest võimalustest (looduslik keskkond, Emajõe Suursoo looduskeskuse lähedus, laste arvu vähesuse tõttu on võimalik iga lapsega individuaalne tegelemine).

Kooli ruume kasutatakse ka kogukonna ürituste läbiviimiseks. Samuti tegutseb asutuse ruumides Kavastu Noortekeskus.

Õppetöö algkoolis toimub I–IV klassini kahes liitklassis, lasteaia ühe liitühmuna.

KAL-il on olemas õueala ning kasutada on Kavastu pargis olev korvpalliplats.

Lasteaia ja koolis on lastel võimalik osaleda viies huviringis (näitering, kunstiring, muusikaring, showtants ja kreeka-ruuma maadlus). Kavastu Algkool-Lasteaia töötab tugispetsialist ja logopeed-HEV-koordinaator.

Lasteaiaruumid võimaldavad ühe liitühma (21 last) tegevuse. Haridusteenuse osutamine kohapeal on üks olulisemaid piirkonna jätkusuutlikkuse tagajaid. Hariduse andmine Kavastus tugevdab külakogukonda, suurendab lapsevanemate, õpetajate ja laste omavahelist suhtlust.

Kavastu Algkool-Lasteaia eripäradeks on kodukoha lähedus, lapsekesksus, üksteisega arvestamine, ümbritsev looduskeskkond, tundide ja tegeluste läbiviimine looduses, väljakujunenud traditsioonid, ühistegemised, turvalisus. Lasteaed on liitunud alates 2014. aastast projektiga „Kiusamisest vaba lasteaed“.

Luunja Lasteaed Midrimaa

Luunja Lasteaed Midrimaa avati 1985. aastal 5-rühmalisena. 2011. aastast alates on lasteaia seitse rühma (neist 6 lasteaia hoones ja 1 rühm Luunja alevikus Jõesadama tn 2. Hetkel vajab lasteaia hoone kompleksset renoveerimist.

Lasteaia moto on „Midrimaal mängides suureks!“. Arvestades laste eripäradega toimub õppimine läbi mängu, avastamise ja katsetamise. Lasteaed väärtustab lapsest lähtumist, hoolivust, loovust, rõõmsameelsust ning avatud suhtlemist. Sotsiaalsete oskuste arendamisel toetatakse „Samm-Sammult“ ja „Kiusamisest vabaks“ meetodikale. Tervist edendava lasteaiana arendatakse terviseteadlikkust. Lasteaed järgib rahvusvahelise keskkonnahariduse programmi põhimõtteid.

Lasteaia vahetu keskkond soodustab tegevuste läbiviimist looduses (roosiaed, mõisapark, Emajõe äär), õuealal on mänguatraksioonid, seiklus- ja tunnetusrada, õuesõppemaja. Lisaks J. Käisi üldõpetuse põhimõtetele kasutatakse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimiseks Hea Alguse, Montessori ja Reggio Emilia pedagoogika elemente ning projektõpet. Lasteaia toimub järjepidev mängukeskkonna ja õppevara kaasajastamine ning meeskonna arendustegevus lapsest lähtuvate meetodikate rakendamiseks. Lapse arengu toetamiseks on kaasatud erialaspetsialistid: logopeed, eripedagoog, tervisejuht, muusikaõpetaja. Lasteaia tegevused lähtuvad paikkonna eripärast, rahvuslikkusest, aastaegadest, haarates peresid ja erinevaid koostööpartnereid.

Lohkva Lasteaed

Lasteaias on kohti kokku 120 lapsele, töötab viis aiarühma ja üks liitrühm. Peamisteks probleemideks lasteaia hoones on õhukuivus kütteperioodil. Muusika- ja liikumistegevuste läbiviimiseks hoone laiendamise etapis avati 2016 suur saal, endist saali ruumi said abiruumid.

Lasteaed väärtustab koostööd, toetamist ja hoolimist, toetades iga lapse individuaalset arengut, tolerantsust, professionaalsust, panustades pidevasse enesetäiendamisse ja õppides kolleegide kogemustest. Õppe- ja kasvatustegevused toimuvad J. Käisi üldõpetuse põhimõtete alusel, millest lähtuvalt on prioriteetideks loodus- ja õuesõpe.

Lohkva lasteaed on innovatiivne, mis väljendub kaasaegsete meetodite, sealhulgas tehnoloogiliste vahendite kasutamises õppetöö läbiviimisel, kus laps õpib ülesandid ja olukordi lahendama suheldes ning ennast väljendades (paaris- ja grupitegevus). Tehnoloogiliste vahenditena kasutatakse iPade ja hariduslikke robotilisi vahendeid (Logo WeDo, Maky Makey, Ozobot, Beebot, Dash & Dot robotid jpt).

Laste arenguks on head tingimused: kompenseerimaks asukohta tööstuspiirkonnas on lasteaial suur, kõrghaljastusega ja mitmekesiseid tegutsemisvõimalusi pakkuv õueala; soetatud on rikkalik mängu- ja õppevara, rakendatud on tugisüsteemid (logopeed, eripedagoog).

Lasteaia õppekavas on rõhutatud laste loovuse arengut toetavate tegevuste ja keskkonna tähtsust.

Lasteaia asukoht linnalähedases piirkonnas võimaldab lastega läbi viia erinevate valdkondadega seotud õppekäike lasteaia lähiümbruses (ettevõtted, linnaliikluses toimetulek).

Lasteaias väljakujunenud traditsioonilised üritused lähtuvad aastaagadest, rahvakalendrist, tähtpäevadest ning lasteaia eripärast.

9.2. Eesmärgid

- Luunja valla kõigis lasteaedades ja kooliastmetes pakutakse heal tasemel kaasaegset haridust.
- Laste ja õpilaste arengut toetab turvaline õpikeskkond, kaasav hariduskäsitlus ning kiusamisvaba kool ja lasteaed.
- Kõigis haridusasutustes kasutatakse kaasaegseid meetodikaid, õppevahendeid ja tehnoloogiaid, arvestatakse laste ja õpilaste individuaalsuse ning erivajadustega.
- Valla koolide õppekavad ja füüsiline õpikeskkond vastab riiklikus õppekavas sätestatud nõuetele; koolipered kasutavad oma arendustegevustes võimaldatud vabadusi ja kohalikke võimalusi.
- Haridusasutuste hooned on renoveeritud johtuvalt kaasaegsest õpikäsitusest.
- Haridustöötajad on haritud ja motiveeritud.
- Luunja valla lastele on tagatud lasteaiakohad või lastehoiuvõimalus.
- Vallas võimaldatakse heatasemelist ja mitmekesist huvialategevust ja toetatakse huvihariduse saamist.
- Valla haridusasutuste, kultuuri- ja vabaajakeskuse ja raamatukogude vahel toimib sisuline koostöö.
- Õppetöö ja huvitegevuste võimaluste suurendamiseks tehakse koostööd vabaühenduste ja ettevõtjatega.

- Haridusasutuste eripärade ja maine kujundamisse on kaasatud kõik asjalised ja osalised.

9.3. Tegevused

- Lapse individuaalse arengu toetamine ja suunamine õpetajate ja tugipersonali poolt, lapse arengu pidev analüüs, tagasiside andmine lapsele ja perele, edusammude tunnustamine, õppekavavälise tegevuse arendamine.
- Kõikide ametikohtade täitmine kvalifitseeritud personaliga, mentorite rakendamine noorte õpetajate abistamiseks ning toetava pedagoogi rakendamine uue pedagoogi tööleasumisel.
- Õuesõppe ja teiste innovaatiliste õppevormide ja meetodite rakendamine.
- Erivajadustega laste ning andekate laste toetamine, individuaalsete õppekavade rakendamine.
- Haridusasutustes mugavate ja kaasaegset õpikäsitus toetavate töötingimuste loomine.
- Haridusasutuste tegevuse avalikustamine läbi erinevate kanalite (valla veebilehel, valla infolehes, kooli ja lasteaia kodulehel jne).
- Lastevanemate teadlik ja sisuline kaasamine haridusasutuste arendustegevustesse; vald soodustab lastevanemate nõustamist ja koolitamist.
- Kaasaegsete IT võimaluste kasutamine laste ja õpilaste igakülgse arengu toetamiseks.
- Haridusasutustele kaasaegsete õppevahendite ja inventari soetamine.
- Linnapiirkonna koostööprojekti raames täiendavate lasteaiakohtade ja lastehoiuvõimaluste loomine.
- Uue lasteaia ehitamine Lohkvasse.
- Multifunktsionaalse keskuse väljaehitamine Lohkvasse.
- Luunja Lasteaia Midrimaa hoone renoveerimine.
- Luunja Keskkooli hoonete renoveerimine.
- Luunja Keskkooli staadioni kaasajastamine.
- Kavastu Algkool-Lasteaia sportimisvõimaluste arendamine.

10. KULTUUR

10.1. Ülevaade olukorrast

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus

Kultuuri-, spordi ja noorsotööd korraldab Luunja vallas Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus.

1985. aastal avatud keskuse näol on tegemist Tartumaa suurimat saali omava maakultuurimajaga: esimesel korrusel on 450 ruutmeetrise pindalaga suur saal ning keldrikorrusel asub 100-kohaline keldrisaal. Hoonele lisab väärtust ainulaadne arhitektuur ja paiknemine heas asukohas Luunja aleviku keskel. Keskuse hallata on ka Luunja mõisapargis asuv laululava, üritusi korraldatakse ka Lohkvas,

Kavastus ja teistes külades. Keskus teeb aktiivsest koostööd kõigi valla asutuste ja mittetulundusühingutega. Keskuse ülesandeks on ka Luunja aleviku suusaraja korrashoid, Kabina küla terviseradade korrashoid ja uisuraja tegemine kanalile.

Keskuse juures tegutsevad kollektiivid ja huvialaringid. Keskuses toimub igal aastal enam kui sada erinevat üritust. Tähtsaimateks nendest on Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine, lastekaitsepäeva tähistamine, emadepäeva kontsert-aktus, laululaval toimuv jaanituli, Tartumaa taidlejate päev, mõisapäevad ning valla eakate ja vallarahva aastalõpupidu. Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuses toimuvad üritused on Tartumaal silma paistnud korraldustaseme ja omanäolisusega. Töötab rohkesti erinevatele vanuse- ja huvigruppidele mõeldud huviringe ja noortekeskus, mis on kooskäimise kohaks peale noorte ka eakatele ja noortele emadele.

Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuses asub Eesti Rahvusliku Klaverimuuseumi Ernst Hiisi-nimeline Luunja filiaal. Filiaal sündis Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse ja Klaverimuuseumi koostöös. Filiaali eesmärgiks on läbi Luunja tähtsustada siin sündinud Eesti klaveriehituse grand old man'i Ernst Hiisi (1872–1964) - rahvusvahelise tähtsusega klaverimeistrit.

2015. aastal teostati koostöös Muinsuskaitseametiga korrastustöid kahel objektil – mõisaaegses aednikumajas ning viinaköögis. Luunja mõisapargi rekonstrueerimise jätkutegevusena toimus ratsasportiplatsi rajamine.

2017. aasta suurimaks investeeringuks oli keskuse hoone renoveerimistöde I etapp: maja sai uue katuse, soojustuse ja ventilatsioonisüsteemi, renoveeriti suur saal, ehitati välja kaasaegsed lavatagused ruumid esinejatele ning osaliselt parendati töötajate töötingimusi.

Renoveerimist vajavad kultuurimaja fuajee, tualettruumid, samuti on vajadus väikese saali ning sündmusi teenindava kööginurga järgi.

Pakutavates noortelaagrites ja malevates osaleb igal aastal suur hulk lapsi. Alates 2016. aasta kevadest koordineerib keskus ka Luunja Keskkooli spordikompleksi tööd õhtuti, nädalavahetustel ja koolivaheaegadel.

Kultuuri, noorsootöö ja huvitegevuse valdkonnas tehti oluline samm ja suur osa endise Vararealiseerimise keskuse kinnistust anti rendile MTÜ Lohkva Külaseltsile, kes tegutseb neis valdustes avalikes huvides. MTÜ Lohkva külaseltsi ja valla koostöös teostati ka rosaariumi uuendamise I etapi tööd. Saadi toetus EV 100 toetusmeetme raames.

Kultuuri valdkonnas kehtivad valdkondlikud arengukavad:

Luunja valla kultuuri, spordi ja noorsootöö arengukava 2015 – 2022.

Raamatukogud

Luunja vallas on kolm rahvaraamatukogu: Lohkva, Luunja ja Kavastu. Alates 2012. aastast töötavad raamatukogud ühendatud asutusena, mille keskus paikneb Lohkva raamatukogus.

Valla raamatukogude põhiteenuseks on teavikute kojulaenus ja kohalkasutus. Olulised tööloigud: otstarbekas kogude komplekteerimine, korrastamine ja säilivuse tagamine; päringutele vastamine; üritused kogude tutvustamiseks (hea koostöö Luunja Kultuuri ja Vabaajakeskusega); RVL-teenus (eriti oma valla raamatukogude vahel); koduloo andmete kogumine (sh digitaliseeritud URRAM-i kodulooportaali täiendamine); info-ja kultuuritöö.

Laenutustegevus toimub elektrooniliselt raamatukoguprogrammi URRAM-i toel (olemas head elektronkataloogid). Kättesaadav on piisavas koguses kultuuriperioodikat ja nüüdis- ning väärtkirjandust. Tasulised teenused: printimine ja koopiategemine. AIP on kõigile soovijatele tasuta.

10.2. Eesmärgid

- Toimiv aastaringne ja aktiivne kultuurielu, valla poolt pakutavad kultuurialased teenused on kvaliteetsed ja üritused rahvarohked.
- Luunja valla kultuuritraditsioonid ning esindusüritused on kestlikud ja aja jooksul täienevad.
- Luunja valla raamatukogudes on võimalik rahuldada elanike kultuuri-, hariduse-, teabe- ja meelelahutuse vajadusi, toetada õppimist ja teadmiste hankimist ning kirjanduse ja kunsti harrastust.

10.3. Tegevused

- Kultuuri- ja Vabaajakeskuse renoveerimine.
- Luunja raamatukogu ruumide renoveerimine
- Kujundada välja regulaarselt toimuvad valla esindusüritused.
- Kultuurilise tegevuse vallapoolne korraldamine ja rahastamine.
- Tunnustamine ja koostöö eri osapoolte vahel.
- Avalikkuse (sh ajakirjanduse) pidev vallapoolne informeerimine pakutavatest toetusmeetmetest ja teenustest.
- Hästitoimivate kultuuriürituste ja -traditsioonide jätkamine (sh Söödi preemia, Klopandi tantsrühm, diskorite konkursid, laste mängumaad, emadepäeva tähistamine, valla Jaanituli ja Jõulupeod vallarahvale, eakatele ja lastele, kultuurineljapäevad, mõisa, valla suurkujude ning Emajõe seotud üritused).
- Lohkva raamatukogu ruumide uues asukohas väljaehitamine.
- Uute ürituste algatamine olulistele sihtgruppidele.
- Tartu jalgrattaringluse laiendamine Luunjasse.
- Emajõe Suursoo keskuse haldamine ja arendamine

11. SPORT

11.1. Ülevaade olukorrast

Luunja vallas koordineerib sporditööd Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus. Sporditegevust rahastatakse Luunja valla vahendite ja projektitoetuste kaasabil. Valla eelarvest rahastatakse rahvaspordiüritusi ning osalemist piirkondlikel ja üleriigilistel valdade mängudel jmt. võistlustel.

Valla suurim ja olulisim spordirajatis on Luunja Keskkooli spordikompleks koos staadioniga. Spordikompleksis on renoveeritud võimla, maadlussaal, väike peeglisaal ja jõusaal. 2013. aastal on välja ehitatud jooksurada, varasemalt on rajatud asfaltkattega korvpalliplats ning ronimisatraksioonidega sportimisala. Staadion vajab renoveerimist. Korvpalliplatsile rajab kool talviti liuvälja.

Luunja alevikus on valgustatud suusarada (pikkusega ca 1 km). Valgustamata rajad (3 km ja 5 km) on Kabinas. Kabina suusa- ja liikumisradade rajamine ja korrashoid on seni toimunud kodanikualgatuse korras. Vald toetab seda tegevust läbi kohaliku omaalgatuse programmi ning Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus rahastab tehtavaid töid.

Viimastel aastatel on valla territooriumil valminud kergliiklusteed:

- 2012 Tartu-Põvvatu kergliiklustee (ca 2,5 km) – Maanteeameti investeering;
- 2013 Lohkva-Kabina-Vanamõisa tee ääres kergliiklustee (ca 0,7 km) – Maanteeamet;
- 2014 Põvvatu-Luunja kergliiklustee (ca 3,6 km) – Luunja valla investeering EAS toel.

Jalgpalli harrastamiseks kasutatakse Luunja kooli staadionit. Kavastus on olemas jalgpalliplats, samuti liivaväljak võrkpalli mängimiseks ja asfaltkattega korvpalliplats.

Valla spordirajatiste korrashoidu (va Luunja Keskkooli spordikompleks) koordineerib Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskus.

Samuti on eramaadele rajatud spordiplats Kabina külas

Vallas toimuvad traditsioonilised rahvusvahelised spordisündmused: Jaan Jaago mälestusturniir kreeka-rooma maadluses ja Luunja Karikas ratsutamises.

Luunja valla sportlased võtavad traditsiooniliselt osa mitmetest maakondlikest ja vabariiklikest võistlustest: Tartumaa talimängud, Tartumaa suvemängud, Eesti valdade talimängud, Eesti valdade suvemängud.

Paljud valla lapsed ja noored osalevad Tartu linna spordiklubides.

Erasektori poolt on valda rajatud ratsutamiskompleksid, kus on head võimalused ratsaspordiga tegelemiseks.

Talliteenuste OÜ Luunja Ratsakeskuses on kaks talli ja sisemaneži, samuti kaks liivakattega võistlusväljakut, millest üks on Eestis suurim. Ratsakeskusele kuulub ka hobusekasvatus ca 60 hobusega.

Luunja hobu- ja vabaajakeskus on loodud rahvusvaheliste ja rahvuslike ratsavõistluste korraldamiseks. Arendatava spordikompleksi pindala on ca 5 ha. Valminud väljakutele lisaks on planeeritud tribüünid, välitallid, parklad jms. Kehtestatud on ala detailplaneering.

Tartumaa Ratsaspordiklubi liikmete seast on sirgunud mitmeid Eesti meistreid: Urmas Raag (üheksakordne Eesti meister), Tjorven Siiboja (Eesti meister noorteklassis 2008 aastal) jt.

Saksa ratsakooli kasutuses (tegutseb Sirgu külas) on liivakattega ratsutamispplats suurusega 45x65 m. Võimalik on ratsutada ka krossiplatsil. Rajatud on sisemanež. Hoones on köetav ruum vaatajatele, seal toimuvad paljud üritused.

Luunja Vallavalitsus on sõlminud lepingu MTÜ FC Santosega, mille kohaselt on vald andnud klubile maa Luunjasse jalgpallikompleksi rajamiseks. Kehtestatud on vastav detailplaneering.

11.2. Eesmärgid

- Luunja valla spordikorraldus on süsteemne ja arenev.
- Loodud on mitmekülgsed võimalused spordiga (eelkõige noortesport, harrastussport) tegelemiseks, rajatud on kaasaegne spordirajatiste võrgustik.
- Elanikud on teadlikud tervislikest eluviisidest ja harrastavad aktiivselt liikumist ning sporti, osalevad aktiivselt valla spordivõistlustel ja tervisepäevadel.
- Treeningtegevust pakuvad ning üritusi organiseerivad tugevad ja elujõulised spordiklubid.

11.3. Tegevused

- Spordi rahastamissüsteemi täiustamine.
- Pidev koostöö klubide, haridusasutuste, spordialaliitude, maakondlike ja riiklike struktuuride, sponsorite vahel.
- Spordi infrastruktuuri arendamine, selle kasutamise optimeerimine ning vajaliku inventari soetamine.
- Kergliiklusteede ning tähistatud tervise- ja matkaradade rajamine ja hooldamine.
- Traditsiooniliste ürituste toetamine ja läbiviimine.
- Spordiklubide tegevuse arendamine ja toetamine: olemasolevate klubide toetamine ja uute klubide loomisele kaasaaitamine.
- Jalgpallikeskuse rajamine Luunjasse koostöös jalgpalliklubiga FC Santos.
- Spordi ühisürituste algatamine ja läbiviimine koostöös naabervaldadega.
- Aktiivne koostöö Vooremäe suusakeskusega.
- Osalemine piirkondlikes, riiklikes ja rahvusvahelistes projektides ja programmides.

12. NOORSOOTÖÖ

12.1. Ülevaade olukorrast

Noorsootööd Luunja vallas koordineerib Luunja Vallavalitsus. Igapäevaselt tehakse noorsootööd Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuses, (Luunja noortekeskuses), Luunja Keskkoolis, Kavastu Algkool-Lasteaias (Kavastu noortekeskus). Avatud noorsootöö ja huvihariduse korraldamine on Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse pädevuses alates 2013. aastast.

Käivitatud on rekonstrueerimistööd Luunja noortekeskuse uutesse ruumide ületoomiseks. Keskus hakkab olema avatud viiel päeval nädalas. Noorsootööd viiakse läbi ka väljaspool noortekeskuse ruume. Noorte seas populaarsemad huviringid on kitarriring, trummiring, bändiring ja showtantsuring.

Kavastu noortekeskus asub Kavastu Algkool-Lasteaia ruumides. Keskuses saab kasutada kolme väikest ruumi. Vahenditest on olemas piljard, lauatennis, koroon, batuut õues, poksikott, erinevad lauamängud, arvuti, jooksutrenažöör ja velotrenažöör.

Töötajaid on üks. Kavastu noortekeskus on avatud kolmel õhtupoolikul nädalas.

12.2. Eesmärgid

- Noortel on mitmekesised võimalused vaba aja veetmiseks ning tervislikuks ja arendavaks tegevuseks.
- Noored on kaasatud neid puudutavate otsuste tegemisse, andes neile seeläbi ühiskondliku tegevuse kogemust ja arendades koostööoskust.
- Loodud on kontaktid noorte ja nende organisatsioonide vahel kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasemel.
- Noorte aktiivsus, omaalgatus ja eneseteostus on toetatud ja tunnustatud.
- Noortele suunatud tugi, tegevused, üritused annavad noortele kogemusi erinevatelt erialadelt, õpetavad noori hankima, hindama ja kasutama informatsiooni ja väärtustama koostööd.

12.3. Tegevused

- Lohkvasse noortekeskuse väljaehitamine.
- Luunja ja Kavastu noortekeskuste kaasajastamine.
- Noortele sobivate vaba aja veetmise kohtade rajamine välitingimustes (mänguplatsid, varjualused jm).
- Luunja noortevolikogu tegevuse taaselustamine.
- Erinevate noortekeskuste vaheliste koostööprojektide jätkuv toetamine.
- Osalemine kohalikes, riiklikes ja rahvusvahelistes projektides ja programmides.
- Noorte omaalgatuse toetamine.
- Koolituste korraldamine.
- Erinevate noorteürituste korraldamine.
- Teavitamine ja info vahendamine, mainekujundus.

13. SOTSIAALHOOLEKANNE JA TERVISHOID

13.1. Ülevaade olukorrast

Sotsiaalhoolekande ja sotsiaalse kaitse küsimustega Luunja vallas tegeleb volikogu sotsiaalkomisjon ja sotsiaalnõunik. Alates 2016. aastast töötab vallas lastekaitsespetsialist, kelle peamised tööülesanded on seotud laste ja pere toetamisega.

2018. aastast töötab vallas sotsiaalhooldustöötaja, et aidata leida eakate inimeste probleemidele parimaid lahendusi.

Luunja valla rahvastik on viimastel aastatel kiiresti kasvanud. Lisandunud on palju noori peresid, samuti on suurenenud pensionäride arv.

Aasta-aastalt on kasvanud puudega inimeste arv, sealhulgas ka puudega laste arv. Luunja vallas on igakuine hooldajatoetuste kogumaht üle 1600 € mida makstakse keskmiselt 60-le puuetega inimeste hooldajale ja 11-le puudega lapse hooldajale.

Lasterikaste perede arv on jäänud samaks. Praegu on vallas 12 nelja- ja enamalapselist peret.

Töötute arv on viimastel aastatel mõnevõrra vähenenud. Toimetulekutoetuse saajate arv on olnud kümne leibkonna ringis. Alates 2013. aastast kuni 2018. aastani, mil toetuse maksmine lõpetati, on vajaduspõhist peretoetust taotlenud ligikaudu 11 leibkonda.

Sotsiaalhoolekande teenuste mitmekesisus ja kättesaadavus on Luunja vallas aasta-aastalt paranenud. Sotsiaalhoolekandeseaduses ettenähtud teenused on vallaelanikele vastavalt abivajadusele kättesaadavad.

Vallas kehtestatud sotsiaaltoetuste maksmise korra järgi makstakse alljärgnevaid toetusi:

- Sünnitoetus;
- lapsehoiu toetus;
- lapsehoiuteenuse toetus;
- aabitsatoetus;
- koolilõuna toetus põhikooli- ja keskkooliõpilastele;
- koolilõuna toetus kutsekooliõpilastele (põhikooli baasil);
- töövihikute maksumuse kompenseerimine keskkooliõpilastele;
- pensionäride juubelitoetus;
- hooldustoetus puuetega inimestele;
- matusetoetus;
- erandkorras makstavad toetused.

Traditsiooniliselt on Luunja Vallavalitsus korraldanud mitmesuguseid vastuvõttusid:

- nn beebipeod aasta jooksul sündinud lastele koos vanematega (2 korda aastas), kingituseks on nimeline hõbelusikas;
- I klassi minevatele lastele koos vanematega kooli alguse pidu;
- vastuvõtt tublidele õpilasvõistlustel osalenud õpilastele ja neid juhendanud õpetajatele.

Pikaaegseks traditsiooniks on muutunud pensionäride jõulupidu, kus on osalejaid saja ringis. Jõulupidu on Luunja pensionäride poolt oodatud ja armastatud.

Esmatasandi arstiabi on üks osa valla sotsiaaltoetusekandest. Selleks töötavad vallas OÜ Tartumaa Perearst alluvuses Luunja ja Kavastu velskripunktid. Valla eelarvelistest vahenditest on hoitud ruumid korras ning velskripunktid varustatud vajaliku inventariga. Luunjas on velskripunkti tarbeks kaks ruumi vallale kuuluvas majas, Kavastus 2-toaline korter.

Velskrid teevad koostööd perearstiga.

Velskrid tagavad igapäevaselt kohalikele inimestele esmatasandi arstiabi kättesaadavuse. Lisaks osutavad nad oma piirkonna inimestele õendusteenust vastavalt vajadustele ning oma pädevusele. Vallaelanikud on teenusega rahul, saades kiiresti abi ja nõu kohapeal.

13.2. Eesmärgid

Arengukava perioodil on prioriteediks sotsiaalprobleemide ennetamine ning abivajajatele nende elukvaliteeti parandavate teenuste kättesaadavuse tagamine ja tervist väärtustava eluhoiaku kujundamine.

- Puuetega inimesed on teadlikud õigustest ja võimalustest.
- Eakate ja puuetega inimeste iseseisvat toimetulekut tagavad pidevalt arendatavad ja mitmekesisustatavad teenused, sh isikliku abistaja teenus.
- Lastega perede abivajadus on õigeaegselt tuvastatud ja vajalik abi kättesaadav.
- Lapsevanemad on teadlikud ja koolitatud.
- Lastevanemad on teadlikud vastutusest oma laste eest.
- Toimetulekuraskustes inimeste jaoks on vallal toetusmeetmed.
- Toimiv omastehooldamise tugisüsteem.
- Sotsiaal- ja munitsipaalkorterid on heas korras ja kättesaadavad.
- Toimib koostöö OÜ Tartumaa Perearstidega kahe velskripunkti osas.
- Elanikud väärtustavad tervist ja tervislikku elukeskkonda.

13.3. Tegevused

- Koolitus- ja nõustamisprojektid tööealistele puuetega inimestele ja tööandjatele.
- Koduteenuste arendamine, mis võimaldab eakal inimesel oma kodus hakkama saada.
- Avahooldusteenuste arendamine lisaks "tururingidele".
- Kohaliku omavalitsuse ja lasteasutuste tihe koostöö.
- Koolituste korraldamine lapsevanematele läbi erinevate projektide.
- Perekonna väärtustamine, tööharjumuste kasvatamine on vahendid sotsiaalprobleemide ennetamiseks.
- Toimetulekuraskustesse sattunud inimeste märkamine, leidmine. Nende leidmine võimalikult kiiresti ja neile vajalike teenuste või nõustamise osutamine, kaasates ka tugivõrgustiku liikmeid.
- Omastehooldajad saavad omavalitsuselt vajalikku infot, tuge ja abi.
- Omastehooldajate ja puuetega inimeste hooldajate tugivõrgustiku ja -teenuste arendamine.
- Sotsiaal- ja munitsipaalkorterite järjepidev remontimine ja renoveerimine.
- Tiheda koostöö jätkamine Luunja valla inimesi teenindavate perearstidega.
- Koostöö jätkamine tervistedendavate institutsioonidega. Tervisepäevade korraldamine Luunja velskripunktis, tervislike eluviiside propageerimine.
- Valla asutustesse puuetega inimeste juurdepääsuvõimaluste laiendamine.

14. KÜLALIIKUMINE, MITTETULUNDUSSEKTOR, KOHALIK OMAALGATUS

14.1. Ülevaade olukorrast

Luunja valla territooriumil on registreeritud kokku 64 mittetulundussektorisse kuuluvat juriidilist isikut.

Elanike aktiivsus on piirkonniti erinev. Vanim Luunja vallas tegutsev MTÜ on Luunja Maanaiste Selts, mis taasloodi 1992. aastal. Tegusalt toimivad MTÜ Münnich ja MTÜ Luunja Hüvanguks, olles aktiivseteks ideede genereerijateks ning projektitoetuste taotlejateks.

Valla külaliikumises on kõige aktiivsemateks kogukondadeks Lohkva ja Sirgu küla. Mõlemas külas tegeutsevad külaseltsid, toimib aktiivne seltsielu. Peale selle on loodud külaseltsid ja korraldatakse üritusi Sirgu, Kakumetsa, Põvvatu, Poksi, Kikaste, Sava ja Kabina külades.

Spordiga tegelev maadlusklubi Jaan on nime saanud Luunja vallas sündinud seitsmekordse maailmameistri Jaan Jaago järgi. Klubi poolt rajatud Luunja Keskkooli maadlusbaasis tegelevad noored kreeka-rooma maadlusega. Klubi korraldab igal aastal osavõtjaterohkeid rahvusvahelisi Jaan Jaago mälestusvõistlusi.

Luunja valla spordiklubi korraldab valla võistkonna osalemise piirkondlikel, maakondlikel ja vabariiklikel võistlustel ja mängudel.

Probleemiks on osade piirkondade elanike vähene aktiivsus ja kaasatus, eeskätt puudutab see uusasumite elanikke.

Vald toetab kolmandat sektorit mitmel viisil:

- rahalised toetused (tegevustoetused, projektitoetused, projektide kaasfinantseerimine);
- ruumide võimaldamine tegevuseks;
- avaliku kasutuse lepingute sõlmimine (maade osas, projektitaotluste korral);
- nõustamine projektide ettevalmistamisel jmt;
- ühiste projektide algatamine ja teostamine.

Aktiivsemad MTÜd ja seltsingud Luunja vallas eri valdkondades on:

MTÜ Luunja Aidarahvas

MTÜ Münnich

MTÜ Trambali

Naisrahvatantsurühm Klopandi

MTÜ Luunja Vabatahtlik Jõepääste

MTÜ Lohkva Külaselts

Luunja Maanaiste Selts

Sava Küla Selts

Sirgu Küla Selts

Liivimaa Ratsaklubi

MTÜ Maadlusklubi Jaan

MTÜ Sporditeenindus

MTÜ Tartumaa Ratsaspordiklubi

14.2. Eesmärgid

- Hästitoimivad vabaühendused on tegusaks partneriks valla arendamisel.
- Mittetulundusühenduste võimekus ideede algatamisel, ettevalmistamisel ja elluviimisel on valla poolt oodatud ja toetatud.
- Rahaliste toetusvahendite kaasamist üldsusele sobilike projektiideede teostamiseks mittetulundusühenduste poolt toetab vald planeeritud kaasfinantseeringutega.
- Tugev kogukondlik identiteet kujuneb vabaühenduste abiga.
- Tihe ja tulemuslik koostöö valla, vabaühenduste ja ettevõtjate vahel, toimiv koostöövõrgustik külaseltside jt organisatsioonide vahel on parimaks viisiks valla arengu ja elukeskkonna edendamisel.

14.3. Tegevused

- Mittetulundussektori võimekuse suurendamine koolituste, info vahendamise ja edukate praktikate kaudu.
- Vahendite planeerimine vallaeelarvesse kolmanda sektori projektide omafinantseeringu katmiseks.
- Toetusmeetme rakendamine noortealgatuste stimuleerimiseks.
- Kolmanda sektori esindajate kaasamine valla tegevuste kavandamisse ja elluviimisse (arengukavade koostamine, sporditegevus, kultuuriüritused, heakorrakonkursid, külaplatside jm objektide rajamine, teenuste pakkumine, jm).
- Ühiste projektide algatamine ja teostamine, sh ühine tegevus LEADER tegevuspiirkonna raames.
- Kolmanda sektori koostöövõrgustiku arendamine.
- Nõustamine ja info vahendamine.
- Elanike algatuste, ideede ja projektide toetamine.
- Ideekonkursside, mõttetalgute korraldamine.
- Uute elanike integreerimine kohalikesse kogukondadesse.
- Külade ja kogukondade vajaduste arvestamine planeerimistegevuses ja arendustegevuste kavandamisel.
- Valla elanike tunnustamise süsteemi täiustamine.

15. VALLA JUHTIMINE

15.1. Ülevaade olukorrast

Luunja Vallavolikogu on 15-liikmeline. 2017. aasta valimiste järel on volikogus kahe valimisliidu ja ühe erakonna esindajad.

Volikogu poolt on moodustatud alatised komisjonid:

- Revisjonikomisjon;
- planeeringu- ja keskkonnakomisjon;
- hariduskomisjon;
- kultuuri- ja spordikomisjon;
- sotsiaalkomisjon;
- majanduskomisjon.

Vallavalitsus on kolmeliikmeline.

Vallavalitsuse struktuuris töötab kokku viisteist inimest. Asjaajamises on üle mindud elektroonsele dokumendihaldusele.

15.2. Eesmärgid

- Omavalitsus täidab oma põhifunktsioone kvaliteetselt ja õigeaegselt, on haldussuutlik ja järgib seadust ning valla õigusakte.
- Luunja vallavalitsus on usaldusväärne elanike ja kõikide partnerite jaoks.
- Avalike ülesannete täitmine on tagatud piisava hulga kõrgelt kvalifitseeritud ja motiveeritud töötajaskonnaga.
- Omavalitsus on kohaliku arengu eestvedaja, juhid missioonitundelised.
- Avalikkus on õigel ajal ja piisavalt informeeritud kohaliku omavalitsuse ja hallatavate asutuste tegevusest, võimalikult laiaulatuslikult kaasatud valla arendamisse.
- Luunja vald on hea mainega kohalik omavalitsus.

15.3. Tegevused

- Kiire info edastamise tagamine erinevate infokanalite kaudu.
- Hangete ja konkursside kompetentne ettevalmistamine ja läbiviimine.
- Valla iga-aastase eelarve koostamine konservatiivsetest põhimõtetest lähtuvalt, tuginedes tuluprognosidele ja eelnevate aastate täitmise analüüsidele.
- Pidev seire vallale kuuluvate varade seisundi ja kasutamise efektiivsuse üle.
- Teenustele tehtavate kulutuste ning personali arvu optimeerimine.
- Tööde, teenuste ja kaupade soetamisel ja tellimisel arvestatavas mahus avalike vähempakkumiste korraldamine.
- Pidev avalikkuse informeerimine olulisematest kavandatavatest tegevustest, vajadusel erinevatelt sihtgruppidele seisukohtade küsimine.
- Personalide pidev arendamine (enesetäiendamine, arenguestlused jm tagasiside tööle, tunnustamine jm motiveerimine).
- Tööülesannete põhjalik analüüs, vajadusel täpsustamine ja ümberkorraldamine, kohustuste ja vastutuse selge määramine.
- Töötajate professionaalsuse tõstmine ja regulaarne täienduskoolitus.
- Valla majandusvaldkonna tegevuste ümberkorraldamine.

16. MAINEKUJUNDUS JA SUHTEKORRALDUS

16.1. Ülevaade olukorrast

Laiemalt võttes kujundavad omavalitsuse mainet kõik tegevused, mis tema territooriumil aset leiavad. Infokanalid on tänasel päeval väga mitmekesised nii tehniliste lahenduste kui sisulise külje poolest. Loodud on kasutajasõbralik valla uus veebileht, mis võimaldab kodanikul vallale esitada rahvastikuregistri andmetega eeltäidetult taotlusi. Juurutatakse geoinfosüsteemi kasutuselevõtmist valla ametnike tööülesannetes.

Luunja valla regulaarseteks infokanaliteks on pidevalt uuendatav valla veebileht ja igakuiselt väljaantav infoleht Kodu Uudised, mis on kättesaadav ka veebiversioonina.

Valda puudutavat infot on lisaks võimalik saada sotsiaalmeediast, vallavalitsusest, rahvaraamatukogudest ja osaliselt ka külades asuvatelt valla infostendidelt.

Uudiskünnise ületamise korral avaldatakse Luunja valda puudutavat infot suhteliselt sagedasti ka üleriigilistes meediakanalites, eeskätt Tartu Postimehes ja Külauudiste portaalis.

Olulisimaks mainekujundajaks ja infokandjaks on mõistagi valla elanikud.

16.2. Eesmärgid

- Luunja vald on tuntud Tartumaal ja kogu Eestis, omab positiivset kuvandit.
- Valla elanikud on pidevalt ja objektiivselt informeeritud kodukohas toimuvast ja kavandatavast.
- Vallavalitsus tegeleb suhtekorraldusega regulaarselt ja tagab, et värske info on alati kättesaadav avalikkusele.
- Kaalukaid otsuseid puudutav info on operatiivne ja usaldusväärne.
- Luunja valda puudutav positiivse sisuga info ületab sageli uudiskünnise ning leiab kajastamist üleriigilistes meediakanalites.

16.3. Tegevused

- Vallas toimuva pidev kajastamine valla enda infokanalites (veebileht, Kodu Uudised).
- Olulisemate uudiste viimine piirkondliku või üleriigilise levikuga meediakanalitesse (päevalehed, võrguväljaanded, raadio- ja telekanalid, uudisteportaalid, suhtluskeskkonnad).
- Pidev pressiteadete koostamine ja levitamine (suuremate ürituste jm sündmuste, investeringute, kavandatavate ja käsilolevate olulisemate tegevuste osas).
- Vallasisene mainekujundus eesmärgiga väärtustada kodukanti ning suurendada elanike ühtekuuluvustunnet.
- Valla visuaalse identiteedi uuendamine, mis on sobilik kasutamiseks paberil, veebikeskkonnas jm.
- Valda tutvustavate esitlusmaterjalide (esindustrükis, film, slaidiesitlus- materjalid) ettevalmistamine ja väljaandmine.
- Valla sümboolikaga kujunduslahenduste loomine ja visualiseerimine (esemed, bannerid, paber kandjal materjalid).
- Kinkepakkettide (külalistele, uutele vallaelanikele) soetamine.
- Valla sümboolika laialdasem kasutamine vallale kuuluval mobiilsel tehnikal jm.
- Uuendatud detailse vallakaardi paigutamine valla kodulehele.
- Kõik valla struktuuriüksused vastutavad oma vastutusala info edastamise eest.

17. ARENGUKAVA ELLUVIIMINE

17.1. Rahastamine

Arengukava tegevuste kavandamisel lähtutakse vallaeelarve aluseks olevast tulubaasist ning selle prognoosist lähiaastate lõikes.

Tegevuskulude planeerimine toimub iga-aastaselt vastavalt tegelikele eelarvevõimalustele ning konkreetse aasta kuluvajadustele.

Lisaks mõjutab iga-aastaste kulude planeerimist konkreetse aasta jooksul erinevatest allikatest saadavate eelarveliste toetuste, riigieelarvest eraldatavate sihtotstarbeliste toetuste ning eelarveväliste vahendite maht. Kuna riigieelarvest, EL struktuurifondidest ja teistest allikatest eraldatavad summad pole detailselt teada rohkem kui ühe järgneva aasta osas, on ka eelarvet tervikuna võimalik detailselt planeerida sama perioodi ulatuses.

Kõikide sisuliste eesmärkide täitmine ei eelda täiendavate rahaliste vahendite eraldamist, vaid prioriteetide (rõhuasetuste) muutmist, töö efektiivsuse suurendamist või töökorralduse parandamist.

Enamiku investeerimisprojektide elluviimine sõltub kaasfinantseerimise olemasolust.

Arengukavas on kajastatud prioriteetsed objektid ja tegevused, mille elluviimiseks kavatsetakse taotleda vahendeid erinevatest allikatest. Positiivsete rahastamisotsuste korral tuleb lisada omafinantseeringu osa.

Eelistatud on:

- projektide finantseerimine, kus valla omaosalus võimaldab hankida võimalikult suures mahus eelarveväliseid vahendeid;
- projektid, mis aitavad lahendada kitsaskohti erinevates valdkondades ning saavutada seatud arengueesmäärke;
- projektid, mille rakendamine võimaldab saavutada majanduslikku efektiivsust, vahendite kokkuhoidu või suurendada valla tulubaasi.

17.2. Arengukava täiendamine ja muutmine

Valla arengukava uuendamine toimub regulaarselt. Vallavolikogu vaatab arengukava läbi ja vajadusel viib sisse muudatused hiljemalt iga aasta 1. oktoobriks.

Vallavalitsus esitab hiljemalt iga-aastase arengukava läbivaatamise ajaks volikogule kirjaliku ülevaate arengukava täitmise käigu kohta.

Ettepanekuid arengukava muudatuste kohta võivad pidevalt teha vallavolikogu liikmed ja komisjonid, vallavalitsus, erinevad sihtgrupid (ettevõtjad, mittetulundusühingud), samuti kõik vallaelanikud.

18. TEGEVUSKAVA

18.1. Rahastatakse vallaelarvest

Jrk nr	Tegevus	2019	2020	2021	2022
1.	Luunja Lasteaia Midrimaa õue ala laiendamine ja mänguväljaku uuendamine				
2.	Luunja Keskkooli õppesuundade väljatöötamine ja arendamine	X	X	X	X
3.	Vallateede remont *	X	X	X	X
4.	Munitsipaaleluruumide remont	X	X	X	X
5.	Tänavavalgustuse uuendamine	X	X	X	X
6.	Kodanikuühiskonna toetamine	X	X	X	X
7.	Omaalgatuslike projektikonkursside korraldamine	X	X	X	X
8.	Küla- ja teede- ning tänavaviitade paigaldamine	X	X	X	X
9.	Infostendide uuendamine	X	X	X	X
10.	Valla esindusürituse korraldamine	X	X	X	X
11.	Bussiootepaviljonide paigaldamine, uuendamine	X	X	X	X
12.	Avaliku tualeti rajamine Luunja alevikku	X	X	X	X
13.	Isetekkeliste (ebaseaduslike) prügiladustuskohtade likvideerimine	X	X	X	X
14.	Teeäärte võsast puhastamine	X	X	X	X
15.	Valdkondlike ja temaatiliste arengu- ja tegevuskavade koostamine *ga tähistatud tegevuste planeerimiseks ja prioritseerimiseks				
16.	Vallasisesse transpordi laiendamine	X	X	X	X
17.	Valla majandusalaste tegevuste koondamine ühe juriidilise isiku alla	X	X	X	X
18.	Toetusmeetme rakendamine noortealgatuste toetamiseks	X	X	X	X
19.	Vararealiseerimiskeskuse kinnistu võõrandamine				
20.	Üldplaneeringu koostamine	X	X	X	
21.	Pilka külas pargi korrastamine ja mänguväljaku ehitamine	X	X		
22.	Luunja vallas sademete- ja pinnavee ärajuhtimise olukorra kaardistamine	X	X	X	
25.	Veibri külas Kaare tee piirkonna kanalisatsiooni- ja (vee)trasside, sademevee projekteerimine ja ehitamine				
26.	Valla asutuste ruumikasutuse optimeerimine				

18.2. Rahastatakse eelkõige eelarvevälistest vahenditest vallapoolse kaasfinantseeringu abil, võimalusel vallaelarvest

Jrk nr	Tegevus	2019	2020	2021	2022
1.	Raamatukogu ja multifunktsionaalse keskuse jaoks ruumide väljaehitamine	X	X	X	X
2.	Luunja Lasteaia Midrimaa renoveerimine *	X	X	X	X
3.	Luunja staadioni ja sportimisala renoveerimine *	X	X	X	X
4.	Kavastu Algkool-Lasteaia sportimisvõimaluste parandamine ja mänguväljaku uuendamine	X	X	X	X
5.	Luunja sildumisrajatise ja ujumiskoha rajamine	X	X	X	X
6.	Ühistranspordivõrgu korrastamine ja arendamine, eeskätt ühenduse osas Tartu linnaga	X	X	X	X
7.	Alternatiivsete lastehoiu võimaluste rakendamine (eralastehoid, toetused jm) - vajadusel	X	X	X	X
8.	Spordi- ja mänguväljakute rajamine küladesse ja tiheasustusega piirkondadesse *	X	X	X	X
9.	Matka- ja terviseradade rajamine	X	X	X	X
10.	Luunja Keskkooli ruumiprogrammi laiendamine *	X	X	X	X
11.	Kavastu Algkool-Lasteaia ruumide renoveerimine *	X	X	X	
12.	Luunja mõisapargi ja alleede uuendamine	X	X	X	X
13.	Kavastu mõisapargi ja allee uuendamine	X	X	X	X
14.	Asulate ja külade välisilme uuendamine koostöös elanike ja ettevõtjatega	X	X	X	X
15.	Luunja roosiaia uuendamine	X	X	X	X
16.	Valla ajalooliste mälestusmärkide taastamine ja korrastamine	X	X	X	X
17.	Koolituste korraldamine sotsiaalprobleemide ennetamiseks; vastavates projektides osalemine	X	X	X	X
18.	Tugivõrgustike loomine ja arendamine	X	X	X	X
19.	Avahoodusteenuste arendamine	X	X	X	X
20.	Puuetega inimestele suunatud teenuste arendamine ja mitmekesistamine *	X	X	X	X
21.	Kavastu parve rajatiste rekonstrueerimine ja uue parvevahi- ning infopaviljoni rajamine	X	X	X	X
22.	Munitsipaaleluruumide koondamine ühte asukohta	X	X	X	X
23.	Munitsipaalelamu (nn Valga maja) rekonstrueerimine	X	X	X	X
24.	Kantsi külastuskeskuse arendamine kalanduse, loodusõppe ja turismi suunal	X	X	X	X
25.	Vallakeskuse hooneosa omandamine	X	X	X	X
26.	Veibri külas Veibri tee ja Emajõe vahelise kraavi ümberprojekteerimine ja ehitamine				
27.	Rattaringluse laiendamine Luunja valda (koostöös Tartu linnaga)				
28.	Luunja keskväljaku ja lähiümbruse arendamine				

18.3. Rahastatakse üksnes eelarveväliste vahendite saamisel, kaasfinantseeritakse vallaelarvest

Jrk nr	Tegevus	2019	2020	2021	2022
1.	Luunja jõesadama ja puhkeala väljaehitamine	X	X	X	X
2.	Kergliiklusteede rajamine *	X	X	X	X
3.	Pilka küla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni rekonstrueerimine				
4.	Kabina küla ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni väljaehitamine				
5.	MTÜ-de projektide kaasfinantseerimine	X	X	X	X
6.	Tiheasustusega alade infrastruktuuride toetamise aluste väljatöötamine ja rakendamine *	X	X	X	X
7.	Luunja ja Kavastu noortekeskuste kaasajastamine	X	X	X	X
8.	Hajaasustuse veeprogrammi rakendamine	X	X	X	X
9.	Endise Raadi lennuvälja Luunja vallas asuvale osale rakenduse leidmine (detailplaneering) *				
10.	Emajõe-äärsete sildumiskohtade väljaehitamine	X	X	X	X
11.	Valga maja tarbeks veevärgi- ja kanalisatsioonitorustiku väljaehitamine				
12.	Soojuse tee kergliiklustee pikendamine ja ühendamine lhaste kergliiklusteega	X	X		
13.	Kergliiklustee rajamine Kabina-Vanamõisa ja Luunja-Kavastu tee äärde (koostöös Maanteeametiga) *	X	X		
14.	Uue lasteaia ehitamine	X	X	X	
15.	Multifunktsionaalse keskuse väljaehitamine Lohkvas				
16.	Mõisaagse viinaköögi hoonele sobiva kasutuse leidmine/Viinaköögist sadamahooneks projekteerimine ja rajamine 2019 - 2025	X	X	X	X
17.	Osalemine geopargi (omavalitsuste piirkondlik koostööprojekt) väljaarendamises* (selle taasalgamisel)				
18.	Linnaliste piirkondade koostööprojektis osalemine	X	X	X	X
19.	Soojatootmisel alternatiivsete lahenduste rakendamine	X	X	X	X
20.	MTÜ-de ja erasektori toetamine vanade põllumajandushoonete lammutamiseks vahendite hankimisel ja tööde teostamisel	X	X	X	X
21.	Interneti lairibaühenduse taristu laiendamine	X	X	X	X
22.	Amortiseerunud tänavavalgustuse rekonstrueerimine kaasaegsetele valgustitele (LED) ja juhtimistehnoloogiale				
23.	Luunja lasteaia Midrimaa, Luunja Kultuuri- ja Vabaajakeskuse ning Keskkooli hoonete renoveerimine, soojustamine ja küttesüsteemide rekonstrueerimine	X	X		
24.	Idaringtee ja teiste transiitteede ehitamises osalemine		X	X	X

18.4. Rahastatakse vallaeelarve välistest vahenditest, ilma valla kaasfinantseeringuta

	Tegevus	2019	2020	2021	2022
1.		X			
2.	Jalgpallikeskuse rajamine Luunjasse (<i>FC Santos</i>)				
3.	Sise(jalgpalli)halli väljaehitamine Luunjas (<i>FC Santos</i>)				
4.	Jäähalli (jäähokikeskuse) rajamine				
5.	Hobu- ja vabaajakeskuse arendamine Luunja vallakeskuses				
6.	Hobunduskoolituskeskuse ja kliiniku väljaehitamine Luunja alevikus				
7.	Puhke- ja konverentsikeskuse rajamine Kavastu külas Unimudila kinnistul (<i>OÜ MVM Holding</i>)				
8.	Puhkeala väljaehitamine Sirgu külas (<i>Sirgu küla selts</i>)				
9.	Valgustuse ja tunneli rajamine Sirgu külas Luunja– Kavastu teel (<i>Saksa ratsatalu</i>)				
10.	Veesõidukite sildumiskoha rajamine Sava külas (<i>MTÜ Ööbik</i>)				
11.	Koolituskeskuse väljaehitamine Sava külas (<i>MTÜ Ööbik</i>)				
12.	Kavastu sadama ja vabaõhulava väljaehitamine, külalistemaja laiendamine (<i>AS Giga</i>)				
13.	Kabina puhkeala (teema)planeeringu algatamine koostöös omanikuga				
14.	Kavastu spordihoone projekteerimine ja ehitamine				
15.	Kavastusse veesõidukite tankla rajamine				
18.	Luunja Kavastu kergliiklustee rajamine				
19.	Hooldekodu rajamine				

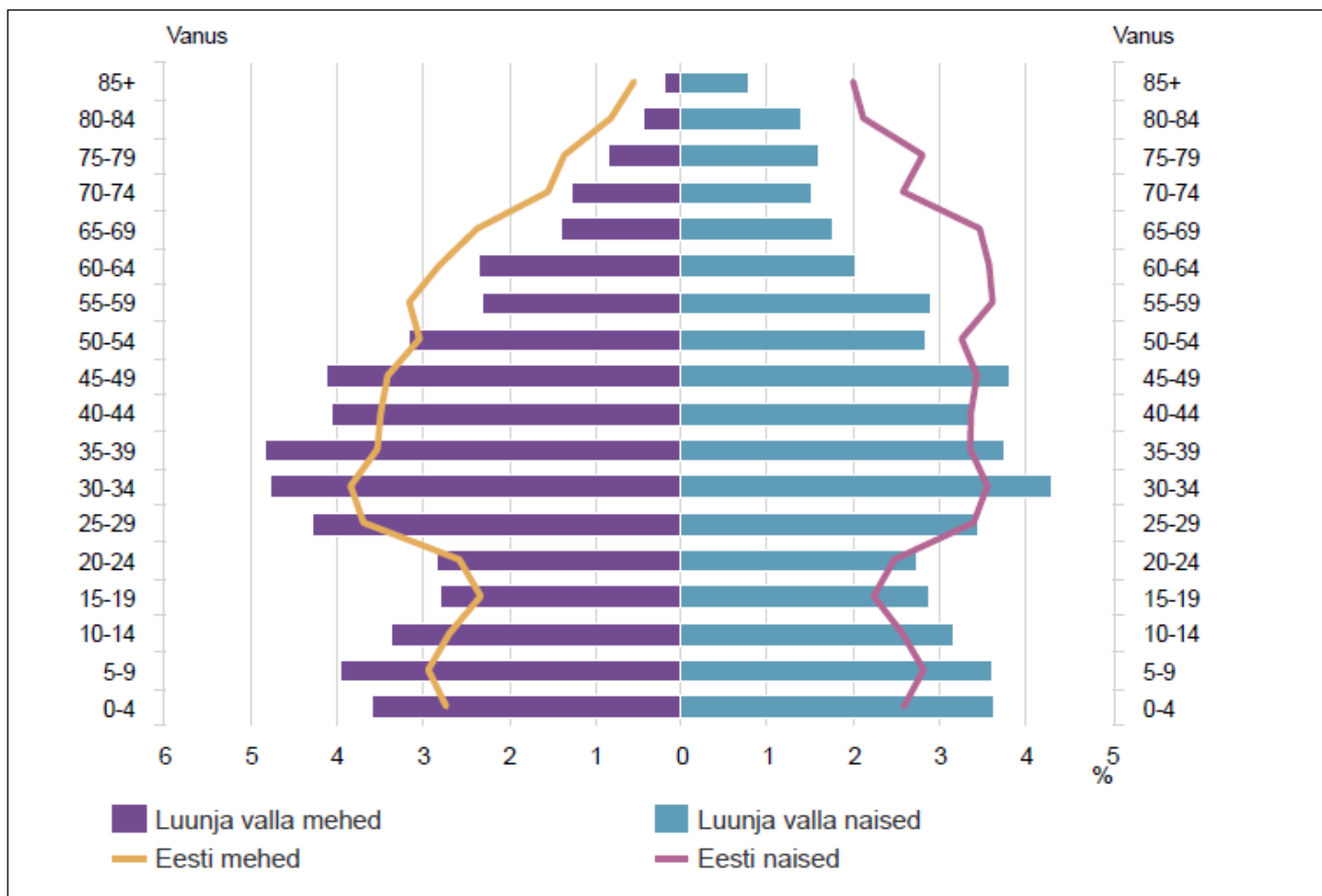
Alates tegevuskava tabelist 18.2. on toodud tegevused, mida valdavalt rahastatakse vallaeelarve välistest vahenditest. Võimaliku vallapoolse kaasfinantseeringu ligikaudseks määraks on 15% kogumaksumusest.

LISA 1. ELANIKE ARVU DÜNAAMIKA

ASULA	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
KABINA KÜLA	135	163	165	184	205	203	223	230	241	252	260	281	309
KAKUMETSA KÜLA	93	119	141	147	158	165	172	177	187	209	224	216	219
KAVASTU KÜLA	320	320	317	319	315	301	274	272	277	279	281	278	260
KIKASTE KÜLA	53	56	57	55	57	62	67	66	65	62	59	50	50
KÕIVU KÜLA	31	34	33	35	32	36	37	37	35	37	30	32	33
LOHKVA KÜLA	747	765	808	925	1019	1087	1089	1099	1160	1260	1377	1488	1602
LUUNJA ALEVIK	556	539	546	545	550	562	552	547	534	522	550	554	556
MURI KÜLA	50	51	56	57	56	56	55	60	61	64	49	50	49
PAJUKURMU KÜLA	27	29	28	28	30	30	27	27	23	24	24	24	24
PILKA KÜLA	151	158	161	162	154	163	171	170	176	172	170	170	174
POKSI KÜLA	16	18	18	18	19	19	20	20	18	16	14	16	15
PÕVVATU KÜLA	65	65	70	80	89	98	97	96	97	108	120	124	150
RÕÕMU KÜLA	56	68	81	91	94	99	103	101	107	117	110	120	116
SAVA KÜLA	35	38	40	44	42	44	47	49	52	53	56	60	58
SAVIKOJA KÜLA	43	49	51	51	51	53	54	58	58	59	62	64	52
SIRGU KÜLA	130	136	136	136	140	136	134	131	139	139	129	135	133
SIRGUMETSA KÜLA	70	70	70	70	68	67	68	69	67	65	65	68	67
SÄÄSEKÕRVA KÜLA	32	34	33	35	35	36	35	36	33	31	29	28	31
SÄÄSKÜLA KÜLA	28	29	33	34	33	37	40	39	40	40	39	43	43
VEIBRI KÜLA	200	254	337	417	477	504	540	559	575	631	735	852	953
VIIRA KÜLA	29	30	26	29	31	31	31	32	27	26	27	28	30
KOV täpsusega	20	22	21	17	18	32	63	61	61	64	69	76	6
KOKKU	2887	3047	3228	3479	3673	3821	3899	3936	4033	4220	4479	4757	4940

Märkus: 2019. aasta 01.10 seisuga

LISA 2. LUUNJA VALLA RAHVASTIKUPÜRAMIID, 1. JAANUAR 2018

Allikas: Statistikaamet